

СУРМАЧ

Журнал
Объединения бывших
воинов Украины
в Великой Британии

ЛОНДОН

« С У Р М А Ч »
Ж у р н а л
Об'єднання бувших Вояків Українців
у Великій Британії
Association of Ukrainian Former
Combatants in Great Britain
49, Linden Gardens, London, W.2.

Редагує Колегія
Статті підписані прізвищем чи псевдо-
німом не завжди відповідають поглядам
Редакції.

Редакція застерігає собі право ско-
рочувати статті й виправляти мову.

Обкладинка: проф. Р. Лісовський.

З М І С Т

СУРМАЧ	Стор.
1. ДОБРО НАЦІЇ — НАШ НАЙВИЩИЙ ЗАКОН	1
2. Мих. Орест: ОТЧИЗНІ	2
3. Леонід Мосендз: УКРАЇНСЬКЕ РІЗДВО	3
4. Пор. Ф. Кордуба: КИТАЙ	3
5. О. Неприцький-Грановський: ТОБІ	7
6. Сотник І. К. Гвоздик: ЧОМУ ВІДЗНАЧАЄМО 20-ТІ РОКОВИ- НИ ПОСТАННЯ І УД УНА	8
7. Пор. М. Веремієнко: ЯПОНСЬКІ МОРСЬКІ СИЛИ	12
8. В. Т-ів: ПЕРШІ ТРИ ДНІ НА ФРОНТІ ПІД ФЕЛЬДБАХОМ	14
9. ВІЙСЬКОВА ХРОНІКА	17
10. Пор. В. Вашкович: 50-ЛІТТЯ О. Д-РА В. ДЗЬОБИ	19
11. Е. Литвинович: КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ Й ВИХОВНА ПРАЦЯ В ТАБОРАХ ПОЛОНЕНИХ В ІТАЛІЇ	20
12. ОФЕНЗИВНА ДОКТРИНА СОВЕТСЬКОЇ АРМІЇ	30
13. Микола Верес: ВИЗНАЧНЕ ДВАДЦЯТИЛІТТЯ	32
14. З ДІЯЛЬНОСТІ ОБВУ	37
15. А. Куцинський: НА ЧЕСТЬ І СЛАВУ ДИВІЗІЙНИКАМ	41
16. ПОДЯКА	42
»ОСА«	
17. У СВЯТ-ВЕЧІРНІЙ ЗАДУМІ	43
18. »ВІЧНІ ДОБРОВОЛЬЦІ«	44
19. Шкраб: А ВСЕ ЧЕРЕЗ ТУ ПОЛІТИКУ	45
20. ЖАРТИ, З РІМІНСЬКОЇ ТИПОЛОГІЇ	46
21. З МУДРОЦІВ СЕЛЕПКА. Євген Кравченко: ОТ КОЛИСЬ БУЛО	47
22. ЖАРТИ	48
23. ОГолошення »НОВОЇ ФОРТУНИ« (на обгортці).	

СУРМАЧ

ОБ'ЄДНАННЯ *бувших* ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

РІК 9.

ЧЕРВЕНЬ-ГРУДЕНЬ

1963. Ч. 9-10 (23-24)

ДОБРО НАЦІЇ — НАШ НАЙВІЩИЙ ЗАКОН

Salus Rei Publicae Ukrainae suprema lex esto» (добро української держави — хай буде найвищим законом). Ці слова, які були впродовж історії буття українського народу, в часах його героїчного змагу за своє збереження на грані двох світів, — прапороносним кличем для кожного українського вояка, — не втратили й сьогодні свого важливого значення. Бо український вояк, незалежно коли в яких військових формаціях служив, завжди ставив добро української нації як свій найвищий закон.

Коли проглянемо історію українського народу, нас захоплюють світлі чини й приклади глибокої ідейної посвяти й відданості українського вояцтва та його постійної готовності захищати Україну. Українська зброя ніколи не піднімалася на ворога, в ім'я якоїсь імперіалістично-загарбницької політики, а тільки в обороні прав української свободоловної нації, тільки за її прагнення жити вільним життям на своїй одвічній землі.

І це глибоке розуміння й відчуття необхідності продовжувати визвольну боротьбу, з незламною силою передається з покоління в покоління. Український вояк знає, що тільки реальна військова сила дає запоруку власної державности. Він знає, що якщо б не було славетних походів Святослава Завойовника, не було б могутньої княжої держави, якщо б не було Хмельницького, не постала б козацька держава, якби не було УВО й ОУН, не було б українського націоналістичного руху, не було б визвольної боротьби українського народу в ХХ столітті.

Хтось сказав, що ми, українці — страшна нація...

Страшна своєю залізною і непохитною витривалістю і життєздатністю та спроможністю витривати навіть найтяжчі удари. Ми, нація, яка черленими щитами загороджувала степовим ордам шлях в Європу, прибавала щити на брамах Візантії, пережила татарське лихоліття, підняла визвольну боротьбу з польською імперією, і раз на завжди підірвала її могутність, та вже більше як триста років змагається з північною російською імперією. Інша нація у таких обставинах вже давно б перестала існувати й зникла з карти світу. А ми — живемо й боємося. Й тому ми страшна нація для ворогів.

Український народ не хоче ніяких опікунів ані протекторів. Наш історичний шлях і досвід це наш найбільший вчитель. Ми знаємо, що ніхто нам не допоможе творити українську самостійну державу, що її мусить творити сам народ, і тільки народ має право вирішувати своє майбутнє. Тому визвольна боротьба української нації продовжується й вона мусить продовжуватися. Її освячує вічна й невмируща духова сила нації, яка ніколи нас не залишала, а завжди в найтяжчий час в оте «врем'я люте» перебирала ролю історичної провідниці визвольної боротьби й зміцнювала глибоку віру в перемогу нашої правди. Ця віра — джерело живучости й життєздатности нашої великої нації. Вона каже нам проти надій сподіватися, як це робила українська поетеса Леся Українка, йти на пр'ю вперто й непохитно маючи на меті великі й світлі ідеали, й не відступати, хоч би проти нас був увесь світ.

Не лякаймося, що Москва вимагує атомною зброєю, і не зневірюймося наявністю коекзистенційного дурману, що ним так захоплюються політичні діячі. Нашої ідейності й любові до України не знищить ніяка атомна зброя, ані не послаблять її всякі розкладницькі течії пацифізму чи коекзистенції, а кожний свідомий українець здає собі ясно справу, що боротьба за визволення України буде довга, важка й кривава. В цій затяжній боротьбі українська нація мусить витривати й перемогти.

Для нас українських кол. вояків військова служба не скінчилась 8 травня, 1945 року, коли впав останній стріл другої світової війни, а навпаки вона весь час продовжувалася. Хоч і не в уніформі проте ми й далі мусимо стояти на нашій вояцькій стійці. Ми мусимо вивчати модерне військовознавство, плекати бойові традиції українського вояцтва, прищеплювати їх молоді, й бути кожночасно готовими на поклик до зброї. Бо наша присяга на вірність Україні зобов'язує нас до кінця нашого життя, а наш теперішній цивільний статус ні в чому не зменшує, ані не злагіднює наших зобов'язань супроти воюючої Батьківщини.

На порозі нового чергового року нашого перебування поза межами України гуртуймо міцніше наші вояцькі когорти, а в нашій повсякчасній праці, завжди пам'ятаймо, що добро української нації, це наш найвищий закон і життєвий дороговказ.

З СВІТЛИМ ПРАЗНИКОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО ВІТАЄМО ЩИРОСЕРДЕЧНО ІЄРАРХІВ ОБОХ УКРАЇНСЬКИХ ЦЕРКОВ, УВЕСЬ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ І НА ЧУЖИНІ, ВСІ УКРАЇНСЬКІ КОМБАТАНТСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ, УКРАЇНСЬКУ КОМБАТАНТСЬКУ РАДУ, ПРОВОДИ Й ЧЛЕНСТВО УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ УСТАНОВ І НАУКОВИХ ІНСТИТУЦІЙ, ОКРУЖНИХ ЗВ'ЯЗКОВИХ, УПРАВИ Й ЧЛЕНІВ УСІХ КЛІТИН ОБВУ, І ШЛЕМО ВСІМ НАШІ ЩИРІ ВОЯЦЬКІ ПОБАЖАННЯ.

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Головна Управа ОБВУ

Веселих Свят Різдва Христового й щасливого Нового Року бажаємо всім нашим співробітникам, передплатникам, читачам і прихильникам.

Редакційна Колегія і Адміністрація

»Сурмача«

МИХАЙЛО ОРЕСТ

О Т Ч И З Н І

Твоїх натхненних красвидів мова
Поволі блідне на блідій межі
Моеї пам'яті. Без їх покрову
Тяжкі путі скитальної душі

Шле ніч безсоння і порожню втому,
Не чую зову я твоїх доріг,
У млах, за вікнами чужого дому
Сивіє чужини скорботний сніг.

А за нічними і німими млами
Ти шепчеш, шепчеш предків заповіт
Безкровними беззвучними устами:
Свій білий міг.

Леонід МОСЕНДЗ

Українське Різдво

*Над хутором святочний віє дух
останнім дихом денної утоми,
все чепуриться, гамір дня ущух,
у сьєві злотистому соломи
на покутті стоїть уже дідух,
а по кутках, у присмерку заломів,
де образів злотисто-ризний ряд,
всміхаються вже вогники лямпад.*

*А над обрусно-білими столами
вже сіно горбить сніжність скатертин,
і виглядають діти між хмарками
зорю, щоб скорше свят-вечірній чин,
яким бодай на мить, зв'язати треба
мир на землі з благословенням неба . . .*

*Малечі на долівці більше свято:
в соломі шелестять тепер завзято,
збираючи горішки. У житті
таких хвилин прийдеться небагато
на повсякчасній стрінуги пугі.*

*Хтось далі чарівним керує сном:
сріблястий дзвоник, несподійні співи
і різдвяна зізда перед вікном
неперевершене з'являє диво,
і горнутья колядники гуртом,
і стіни роздаютья вправо-вліво,
щоб вмістити безбережний світ
уяви барвної дитячих літ.*

*То ж добрий вечір пане господарю!
Співають янголи з височини,
зі сходу йдуть премудрі царі,
в захопленні схилились чабани,
запахло ладаном, засяли дари,
й поспішає в далеч чужини
від Ірода з немовлям Родина,
щоб людського захоронити Сина . . .*

Пор. Ф. КОРДУБА

К И Т А Й

РОЛЯ І ЗНАЧЕННЯ КИТАЮ В СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ КОНСТЕЛЯЦІЇ

Після другої світової війни дійшло до особливої дипломатичної констеляції світу, бо постала поляризація влади двох суперпотуг — ЗДА і ССРСР. Цей поляризаційний двопотужний світ увесь час був інгерентним і нестійким, бо релятивне послаблення однієї суперпотуги, автоматично йшло в користь зміцнення другої. Тому в політичному, господарському й психологічному змагові цих двох поляризаційних світів, навіть в найменших справах велася невступлива боротьба. Бо йшлося не тільки про престиж однієї, або другої суперпотуги в світі, але що важніше про зріст або зменшення їхніх впли-

вів. Одночасно така поляризація світу внеможливлювала постання третьої сили, яка б була неутралізуючою для обох суперпотуг. На такому приблизно тлі все ще дальше розграться політика коєкзистенції цих двох поляризаційних суперпотуг.

У зв'язку з розходженнями між ССРСР і Китаєм, які заіснували в східньому поляризаційному крузі, та суперечностями між ЗДА і Францією, які постали в наслідок зміни американської оборонної стратегії, постало питання, чи ці дві поляризаційні концентрації влади в світі вже не належать до минулого. В ще

більшій гостроті вирінуло це питання після підписання ЗДА, ССРСР і Вел. Британією московського договору частинного припинення нуклеарних випробувань. У зв'язку з підписанням цього договору, обличчя сучасного політичного світу, в порівнянні з 1953 р. є цілком інше, бо суперечності обох суперпотуг вже більше не є ані засобом ані претекстом для міжнародних взаємовідносин. Положення світу змінилося з причини також інших елементів: китайсько-советського конфлікту, розходжень між ЗДА і Францією, експансії Індонезії та зростом ворожнечі арабських країн супроти Ізраїля. Але ця різниця є наглядною тільки на політичному відтинку. На військовому — ситуація залишилася такою самою, якою вона була перед десяти роками. ЗДА переважають на відтинку воєнної техніки, а ССРСР все ще даліше є передовою у світі конвенціональною потугою. Однак воєнна потужність цих двох потуг вже не є вистачальною, щоб спільно володіти світом, а це з таких причин: 1) внутрі однієї і другої потуг вже існують політичні та ідеологічні вороги; 2) нуклеарна зброя, як засіб дипломатії вже втратила свою емоційну силу, тому її дія є вже обмежена.

На послаблення політичної агресивності ССРСР безумовно має великий вплив советсько-китайський конфлікт, та в зв'язку з ним постале розбиття в світовому комуністичному русі. В зв'язку зі зростом значення Китаю в сучасній політичній констеляції світу, присвяtimo дещо уваги, цій першій щодо величини територіяльного простору й населення комуністичній потузі.

ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД КИТАЮ

Історія Китаю, подібно як кожної іншої держави починається легендами над якими не будемо зупинятися. На території Китаю людина існувала вже в часи раннього палеоліту. Організоване життя в Китаю датується від постанов першої династії Шанг, яка панувала на протязі багатьох віків. Коло 3000 р. до Р. Хр. жив князь Фу-гі, і він перший впорядкував китайські племена та встановив подруж-

не право. Після Фу-гі обняв владу Шен-нунг 2838 до Р. Хр., який розвинув рільництво, ловецтво і риболовлю. Він також дбав за вимінні ринки. Опісля в 2698 р. до Р. Хр. володів китайський «святий» Гуанг-ті, який запровадив шовківництво у Китаю. Четвертим «святим» цісарем Китаю був Мао, який навчив китайців будувати греблі. В 2285 до Р. Хр. прийшов до влади п'ятий «святий» цісар, Шан, який почав будувати міста та розвинув будівельну культуру. В 1766 р. до Р. Хр. Танг оснував першу історичну династію Китаю Шан і цим розпочато т. зв. «епоху героїв». Ця династія дала основні державні закони. За її володіння перший раз появилось китайське мистецтво, започатковано виріб бронзового приладдя, розбудовано шовківництво, започатковано ткацьку техніку. За цієї династії побудовано в Китаї багато доріг для караванів, якими експортовано брокати.

За династії Шан постало образне китайське письмо з 40 000 знаків. Починаючи від династії Шан 12 стол. до Р. Хр. в Китаю панували слідуочі династії:

Чжоу — від 12 або 11 стол. до 255 р. до Р. Хр., Цзінг — 221-207 р. до Р. Хр., три держави — 221-264, Цінг — 265-420, поділ Китаю на північний і південний — 420-589, Сун — 589-618, Тан — 618-906, п'ять династій — 907-960, Сун — 960-1279.

В 13 стол. на Китай напали монгольські племена, які з давніх давен кочували на території Центр. Азії і розгромивши чжерчженів та Сунів заснували династію Юань (1280-1368). Чжерчжені — це племена тунгуського походження, які вдерлися до Китаю на початку 12-го стол. За династії Юань (монголів) економіка й культура Китаю сильно підупали. В 1368 р. вибухло велике народне повстання, яке прогнало монголів та встановило владу династії Мін (1368-1644). Цю династію заснував керівник повстання Чжу Юань-чжан, і вона відбудувала сільське господарство країни. В 1644 р. повстанці очолені Лі Цзи-ченом опанували Пекін і повалили династію Мін. Маньчжурська династія Цін панувала від 1644 до 1912 рр. Ця династія ізолювала країну від зовнішнього світу, внеможлививши тим самим розвиток на-

родної економіки. Маньчжури розширили кордони Китаю, завоювавши за імператора Цяньлуна (1736-96) Джунгарію (1757), Кашгарію (1759) та примусили Бірму (1765) і В'єтнам (1790) визнати китайську зверхню владу. За цієї династії дійшло до англо-китайської війни (1839-1842), яка закінчилася поразкою Китаю. За Нанкінським договором 1842 р. відкрито для англійської торгівлі порти Гуанчжоу (Кантон), Амой, Фучжоу, Нінбо та Шангай, передано для Англії острів Гонг-Конг (Сянган) та виплачено 21 млн. дол. воєнної контрибуції.

В 1843 р. Англія, а ЗДА і Франція в 1844 р. добилися від Китаю права екстериторіальності. Коли ж ідеться про взаємовідносини між Китаєм і Росією, вони не були примирливі, бо Миколай Муравйов оволодів територією над Амуром, яка належала до Китаю, а в 1858 р. китайці були примушені підписати умову з Росією в Айгуні, на підставі якої вони признали Росії ліве побережжя Амуру аж до гирла ріки. Китайські історики стверджують, що люта боротьба козаків на Амурі тривала 40 років. В 1856 р. Англія і Франція напали на Китай і примусили кит. уряд підписати нові договори т. зв. Тяньцзінські, а в 1860 р. знову змушено Китай підписати Пекінські договори. В Пекінській умові признано Росії здобуту територію Усурі (здобув ген. Ігнатев), а в договорі в м. Ілі (1881) признано Росії території на кордоні Казахстану. До всіх цих територій сьогодні заявив претенсії китайський уряд, який вимагає їх повернення Китаєві. Китайці також мають претенсії до міст Владивостоку (Гайшенвай), Хабаровська (Полі) і Благовещенська (Гайланпау). Ці міста є зазначені на шкільних картах як китайські, тому молоді китайські комуністи їх вважають за китайську, загарбану росіянами власність.

За династії Хань (206 р. до Р. Хр.) в Китаю було створене центральне правління, яке вдержалося більше 400 років. Запроваджено політичну і культурну єдність, а правління сконцентровано ієрархічно. Вже в тих часах Китай славився високою культурою, головню проявляючи особливу життєвість в мис-

тецтві, літературі і філософії. Також на увагу заслуговують продукти цієї культури, особливо: папір, мода, люксові вироби, порцеляна, друк книжок, мистецьке ремесло. На відтинку технічних винаходів, китайці вже в тих часах посідали компас, стрільний порох, вітрильні сани та інші винаходи, які опісля дісталися до Європи.

В 1911-1949 рр. Китай став республікою в наслідок повстання, яке було вправді ліквідоване військом, але династія Манху мусіла уступити. Тим самим дійшло й до ліквідації конфуціонізму, бо поступові елементи, головню студенти 4. 5. 1911 р. створили «Рух 4-го травня», який попровадив боротьбу за суверенність усіх територій Китаю. Духовим і організаційним центром цього руху став університет у Пекіні, в якому бібліотекарем в тому часі був Мао Тсе-тун. Він був опісля учасником революції 1911-1912 років, яка повалила монархію. Мао Тсе-тун вивчав марксизм, а коли постала в Росії жовтнева революція 1917 р., почав застановлятися над тим, у який спосіб використати комунізм для господарського піднесення своєї відсталого країни. Коли ж Ленін у 1919 р. заснував Комінтерн і в своїй програмі проголосив звизволення колоніальних і напівколоніальних народів з-під імперіалістичного панування, а одночасно советський уряд зрікся всіх прав і володінь царської Росії в Китаю, — це захопило провідних керівників «Руху 4-го травня» до заснування комуністичної партії Китаю, що й сталося в 1921 р. Інші прихильники цього руху заявили по стороні ліберальних і демократичних ідей Заходу.

Розбиті китайські революціонери сконсолідувалися в Кантоні в 1918 р. в партії п. н. Куомінтанг (КМТ), яка стала зв'язком пізнішої національної партії. КМТ створив другий уряд проти північного консервативного військового уряду, який володів у Пекіні. КМТ повів боротьбу за повну суверенність Китаю під проводом Сун Ят-сена, який був за співпрацею з країнами, які зірвали з колоніалізмом, особливо з Німеччиною і СССР. Від СССР Кумінтанг почав одержувати, починаючи від 1923 р., допомогу.

Рівночасно дійшло до тісної співпраці між КМТ і компартією Китаю, яка в тому часі ще була слаба.

КМТ і військо при допомозі групи советських дорадників Комінтерну були переорганізовані на большевицький зразок. Крім цього Сун Ят-сен вислав свого заступника Чан Кай-шека на політичні студії до Москви. Після повороту Чан Кай-ші, президент оснував воєнну школу. В 1926-27 рр. китайська революційна армія, при широкій піддержці населення під проводом Чай Кай-ші вирушила з Кантону на південь, знищуючи противні війська й цим була започаткована антиімперіялістична революція в Китаю. Однак, коли в 1925 р. помер през. Сун Ят-сен, всередині КМТ прийшло до ривалізації, хто має очолити організацію. Побідний похід промовляв за тим, що керівництво КМТ повинно було припасти Чан Кай-ші, який репрезентував праве крило цієї революційної організації. На початку 1927 р., дійшло до відкритого конфлікту між ним і цивільним урядом у Вуган, в якому переважало активнореволюційне крило наставлене прокомуністично й побідив Чан Кач-ші. Він негайно усунув комуністів та лівих із КМТ, та відіслав советських дорадників додому, оснувавши в Нанкіні другий уряд. Уряд у Вуган Чан Кай-ші розв'язав, включивши частину його складу до свого уряду. Маючи національний уряд в Нанкіні, Китай знову став одностайною політичною силою.

Чан Кай-ші старався підпорядкувати тому урядові цілий Китай, включно з Манджурією, тоді, як зовн. Монголія, Сінкіян і Тибет де факто були незалежні від Нанкіну. Цей стабільний уряд проіснував від 1927-1937 р. Він не був спроможний перевести скору аграрну реформу й тим способом основно змінити соціальну структуру Китаю. Скоро в країні почала ширитися корупція і депотизм, що підкопувало престиж уряду КМТ. До того ще японці постійно нападали на країну й вони, крім комуністів, стали найгрізнішим ворогом Чан Кай-ші. Після зайняття і номінального проголошення самостійности Манджурії в 1932 році і нападу на Шангай, Японія в 1937

році повела дальший наступ у півн. Китаю, започатковуючи тим самим довгу — 8-літню війну в Китаю.

Після розриву з КМТ у 1927 р. комуністи пішли в підпілля, як нелегальна КПК в містах, а в прикордонній полосі з ССРСР вони находилися під опікою Червоної армії. Керівництво КПК находилося під контролею Комінтерну. Мао Тсе-тун почав організувати червону китайську армію, опираючись головним чином на селянах. Він зорганізував в 1932 році комуністичну державу в провінції Кіянґсі. В 1934 р. його армія вже була спроможна ставити спротив армії КМТ. Вже в 1927 р. комуністи в південних провінціях Китаю проголосили були власний уряд, який в радикальний спосіб перевів рільничу реформу, розділивши землю. Від того часу започаткувалася завзята боротьба між Куомінтангом і комуністами. В 1934 р. комуністи з південних провінцій були прогнані, і перенеслися до провінції Юнан в зах. Китаю. З уваги на те, що японці після здобуття великої частини Китаю творили в провінціях свої маріонеткові уряди під кермою Ванг Чіг-вея в Нанкіні, Чан Кай-ші був примушений відійти до зах. провінцій Китаю, де якраз находилися комуністи. Він одержав від Англії, ЗДА і Франції воєнну допомогу. Згадані держави допомагали КМТ до 1941 р., себто до wypowiedження війни Японії. Китай, як союзник згаданих трьох держав виповів війну Японії, Німеччині і Італії. Під час війни проти Японії Чан Кай-ші у відношенні до комуністів в Юнан застосував примирливе становище, а КМТ нераз навіть з комуністами співпрацював проти японців. В 1945 р. після капітуляції Японії, знову дійшло в Китаю до громадянської війни між комуністами й Куомінтангом, бо комуністи старалися закріпити за собою ті провінції, що з них викинено японців.

Під час війни з Японією КМТ одержав 5 модерно озброєних дивізій, які вишколили американці в Індії, в надії, що вони будуть основою для організації модерної китайської армії. Ці дивізії були виряджені в наймодернішу зброю. Крім згаданих дивізій, різні китайські військо-

ві з'єднання, які творили майже 15 дивізій також одержали модерний американський вишкіл. Китайські літунни були вишколювані в США, а наземна залага в спеціальних вишкільних осередках у Китаю. В кінцевому ефекті, ті збройні сили себе не виправдали. Під кінець 1945 р. 5 дивізій були вислані до півн. Китаю для роззброєння японців і комуністів. З трьох дивізій створено першу армію, а дві інші долучено до нової шостої армії. За короткий час шосту армію, яка вже була проріджена в боях злучено з першою і її розташовано в Манджурії, де вона впродовж короткого часу зазнала дуже великих втрат. Інші кит. з'єднання були розташовані по теренах цілого Китаю під командою старих старшин, і ці з'єднання скоро почали деморалізуватися. Постала дуже велика корупція, продавання на чорному ринку харчових вояцьких пайків, зброї і різного виряду, масово занедбано консервацію цінного воєнного матеріалу. І це було причиною, що впродовж короткого часу боевий дух у цих модерно вишколених

з'єднаннях сильно підупав. Ще гірше стояла справа з постачанням зброї і амуніції, бо її продавали комуністам. Бувало й таке, що цілі відділи кит. нац. армії переходили на сторону комуністів. В коротці кит. літунський корпус вже не існував. Такі випадки сильно підривали престиж Куомінтангу. До того доходили ще неправильна стратегія і тактика, бо командири постійно обсаджували сильними гарнізонами окремі ізольовані міста, розтягаючи в той спосіб військові з'єднання здовж залізничних шляхів. У висліді такої тактики не було сили, щоб можна було протиставитися комуністичній армії. Знову ж комуністи виявили більше зрозуміння важливості руху в бойових операціях. Вони несподівано нападали своїми сконцентрованими силами, нищили комунікаційні середники й оборонні споруди і зникали, щоб не наражувати себе на протидію нац. армії. Трагічність положення в Китаю доповнювали революційні настрої та щораз більша ксенофобія.

(Далі буде)

О. Неприцький-Грановський

Т О Б І

У величі своїй, народе наш,
Могутній лицарю, без лаврів слави,
Нераз дивуєш світ і самих нас, —
Як боряться твої потужні лави.

І хоч за чин нема признань тобі,
Ти вперто з ворогом на ріднім полі
Змагаєшся що сил. В тій боротьбі
Доводиш чуд за ідеали волі.

В тяжких стражданнях, в болях між
[руїн
Прямуєш ти вперед спокійно, ста-
[ло, —
Розгортуюєш грізної сили гін
І гордих діл вже доконав чимало!

Ти стримав дикий похід злих хозар,
За волю обагрив степи широкі,
І кров'ю пригасив московський жар,
Як ворогом гатив яри глибокі.

Ти поколінням дав нестертий дар, —
Створив ніколи незабутні Крути,
Геройським чином освятив Базар,
Враз з смертю живеш, а хочеш бути!

І поруч вже старих, ростуть нові
Високі й не сплакані могили,
І ті безслідно зрівняні в траві, —
Герої в них своє життя зложили.

Спочив у них найкращий цвіт, —
[сини
Великих дій хороброго народу,
Черпаючи мети у давнини
Дають свій дух з віків новому роду!

Ти п'єш з джерел минулого ту міць,
Що в боротьбі дає майбутню силу,
Й продовжуєш сторіччями наш міт
У дивних проявах життя, — ту милу.

Чому відзначаємо 20-ті Роковини Постановя 1 УД УНА?

Наслідком постанови Українського Допомогового Комітету, діючого на терені Генерал-Губернаторства, від 28. 4. 1943 року в княжому місті Львові постав спеціальний комітет по набору до Дивізії «Галичина», який формально розпочав працю над творенням українського війська. 20 років тому почала формуватися Перша Українська Дивізія УНА. Чому ж ці роковини мають для нас, українців, таке значення, що ми відзначаємо їх окремо? Адже й давніше існували українські військові частини, як, наприклад, 24-ий і 36-ий піхотні та 4-ий драгунський полки австро-угорської армії, чорноморські полки кубанського війська та легіон Українських Січових Стрільців, що не тільки складався з українських старшин і вояків, але й ніс на своїх багнетах гасло боротьби за Україну.

Таким чином, уже в 1914-му році існували Українські Січові Стрільці, які боролися «за Україну, за її волю, за честь і долю, за нарід». Ці формації були створені тому, що тодішня австро-угорська влада добре розуміла значення передвоєнних здвигів українських спортових організацій «Січ» і «Сокіл». Вона відчула в українському русі стихію, а тому й вирішила її вгамувати й примусити служити своїм власним інтересам, хоч би й під українськими гаслами. Але, дозволивши на створення Легіону УСС-ів, вона обмежила його, не дала йому можливостей стати тим, чим він міг і хотів стати, й погодилася лише на репрезентативний характер.

Але, гавіть і при таких умовах, існування УСС-ів було корисне для української справи, бо воно пробуджувало національну свідомість у цілому українському народі. Українські Січові Стрільці, властиво, були «предтечами» УГА та збройних сил Наддніпрянщини, одначе лише факт створення I УД УНА як цілковито самостійної української збройної сили, слухняної своєму проводові, та УПА, що сформувалася стихійно з гасла-

ми самостійности й боротьби з обидвома окупантами, дає початок тій ері, яка зміцнила українські стремління до посідання власної збройної сили. Власне тому всі ті, які визнають змагання України до самостійности справедливими, як також і ті, які в рядах УСС-ів, УГА та Армії УНР здійснювали їх у житті, повинні святкувати цю річницю.

Власна збройна сила є найвищою ознакою самостійности. Вистачить кинути оком на історію, щоб переконатися в правдивості цього твердження, щоб побачити, що від самих початків існування людства кожний переможець завжди намагався заборонити переможеному мати цю силу. Так, наприклад, задовго перед нашою добою, спартанці, перемігши Ате-ни, поставили грекам умову зруйнувати стіни свого міста й припинити виготовлення зброї. Римляни стало обмежували підкорені ними народи в їхніх зброєннях, поляки постійно намагалися обмежити «реестр» Запоріжжя, а москалі, зруйнувавши Січ, а потім перемігши поляків, обмежили кількісний стан їхньої збройної сили, поки не зруйнували її зовсім. Перед самою світовою війною ті самі москалі послідовно нищили збройні сили Фінляндії, а після I-ої світової війни переможні держави Антанти примусовим способом обмежили збройні сили держав переможених. Те саме сталося й після II-ої світової війни.

Приходимо до висновку, що зменшення кількісного стану збройних сил одного народу на вимогу іншого було й лишилося головною ознакою підпорядкування першого другому, й лише тоді, коли це обмеження усувалося або збройна сила відроджувалася, підкорений нарід ставав знову самостійним. Тому мусить бути цілковито зрозумілим відзначення річниць такого відродження всіми тими, кому самостійність його народу є дорогою. Зрозумілим також є й те, чому якраз ця найвища ознака самостійности українського народу та його збройні си-

ли завжди були першою метою ворожих нападів не тільки збройного, але й адміністративно-агітаційного порядків.

Переможці українського народу інколи погоджуються визнати існування окремої української культури, дозволяють на формування українських шкіл та роблять уступки в багатьох ділянках, які мають значення в царині усамостійнення нації, але завжди стають на перешкоді всього того, що може дати початок творенню збройних сил. Із повищих причин ведеться завзята агітація проти збройної сили українського народу. «Банди», «юрби грабіжників», «погромщики», «коляборанти» — це лише частина тих епітетів, якими вороги української самостійності намагаються скомпромітувати саму ідею української збройної сили. Спробуймо ж, по можливості безсторонньо, відповісти на питання чи й справді, бодай хоч частинно, наші військові формації заслуговують на подібного роду окреслення.

Револуція на сході Європи розірвала всі старі суспільні зв'язки — соціальні, релігійні та національні. Але в найбільшій мірі цей розрив відбився на старій російській армії, яка, фактично, перестала існувати, втративши карність й організацію та перетворившись в натовп озброєних людей. На тлі цього розвалу почали творитися нові армійські формації на зразок добровільців Корнілова, Денікіна, Колчака і Юденіча, яких в'язала між собою ненависть до революції, а також до всіх тих, хто мав сміливість повстати проти «великаво руссако народа». Армії вищезгаданих царських генералів діяли за гаслом «тацить і не пущать» та мали на меті відбудувати Росію як в'язницю народів. Будучи «усмірителями», вони, фактично, являлися представниками всебічного насилля.

Існувала ще й так звана Червона Гвардія, яка поширювала революцію, несла на своїх багнетах комуністичні гасла й змагалася за диктатуру комуністичної партії. Червоногвардійців пов'язувало між собою бажання знищити все те, що лише нагадувало собою минулий устрій, та підпорядкувати собі ціле довкілля. Але, не зважаючи на деякі позитиви,

зв'язані з творенням нового, червоногвардійці також були свого роду «усмірителями» й базували свої дії на ненависті до других.

Крім білогвардійців і червоногвардійців, мали місце й національні відділи — українські, польські, чехословацькі, грузинські й козацькі, — які поєднувалися в цілість бажанням здобуття прав на вільне існування своїх народів та їх оборони. Їхні завдання вже були наскрізь позитивні, бо ця оборона своїх прав і творення чогось нового базувалися на любові до своїх. Саме це зменшувало небезпеку нахилу їх у бік бандитизму, бо «за святее діло віри розбійник не стане».

Поміж цими трьома типами формацій, із яких перші два були до себе дуже подібні, й хиталися народні маси, підтримуючи в залежності від настроїв чи уподобань то одного, то другого. Ці хитання йшли переважно в напрямі від білогвардійців до червоногвардійців, і, будьмо щирі, одні й другі мали в своїх лавах найбільше число вояків. Таке явище можна пояснити тим, що революція проходила головним чином під соціальними гаслами двох московських кляс, які вели між собою запеклу боротьбу за існування, і в яку втяглися змосковщені представники тих самих кляс інших народів або ті, в кого клясове почуття переважало національне. Стають зрозумілими й ті хитання від одних до других, бо люди, потрапивши під владу до одних насильників, одрухово кидалися до других, щоб пімститися на перших.

На відміну від усього цього, приналежність до національних армій уже вимагала іншої свідомости, розуміння інтересів бодай головної соціальної маси нації, не говорячи вже про будь-які національні ідеали. Тому, чим свідоміші та розвиненіші були маси даного народу, тим сильнішою ставала його збройна сила, тому найкращими, найорганізованішими та найвитривалішими були ті частини, вояки яких мали змогу цю національну свідомість посідати.

В кожній збройній силі, яка постала в часі революції, могло відбуватися два процеси: конструктивний, перетворюючий її в справжню військову формацію,

або розкладовий, що її знищував. В лоні РККА таких процесів було дуже багато й багато її частин перестало існувати, а ті, що лишилися, створили базу для сучасної советської армії.

Подібний процес був і в нас, але проходив серед тяжчих умов — в обличчі воєнної перемоги ворога та при наявності скаженої агітації. Багато українських частин припинило своє існування, але ті, які лишилися, міцно трималися національно-демократичних гасел, творили на них нові традиції, під тяжкими ударами долі ступнево перетворювалися в міцний колектив і, хоч мусіли відійти закордон, залишили між своїми колишніми членами міцний психічний зв'язок. Запорізький загін, потім дивізія і корпус, Січові Стрільці, що відродилися в 6-й дивізії, Сірожупанники, які створили основу для Волинського корпусу, Залізна й окрема кінна дивізії вже протягом 1919-го року перетворилися в нормальні українські військові частини, оформлені як у психічному, так і в організаційному розумінні. На тому ж шляху були Київська дивізія, що відірвалася від червоних, та новосформована Херсонська. Про І УД УНА нема що й говорити, бо вона вже від першого моменту сформування стала нормальною частиною.

Не забуваймо про те, що «революційними бандами» та збіговищем санкюлотів-безштаників називали вороги французької революції війська Вальми й Астерліца та війська Наполеона, які сьогодні є гордістю всіх французів і подивом цілого світу. Тому в двадцяті роковини відродження української збройної сили найбільшої актуальності набирає питання нашої мобілізації та бойової готовності до грядучих подій. Після лютої і завзятої боротьби, коли І УД УНА виявила надзвичайні героїзм і самопосвяту, відданість і вірність ідеям державності, про коляборацію не може бути й мови. Це було використання політично-правної ситуації, яку створила на українських землях німецько-большевицька війна.

Адже ж український нарід, як самостійний чинник, виступив збройно проти обидвох окупантів іще перед заснованням І УД УНА й бився на два фронти в

рядах УПА, що вкрила себе безсмертною славою. Це, власне, і є головним доказом не коляборації, а основи незнищимості нашої нації, чистоти великої ідеї боротьби за її суверенні права проти кожного окупанта, який ці права топче. І сьогодні, з перспективи 20-ти років, ми можемо сміливо сказати, що в часах II-ої світової війни мали правильну революційну армію, що в тяжкій борні дала свідоцтво мужності й сили, що виплекала на старих взірцях нову українську традицію, якої історія не знищить ніколи.

Настали еміграційні часи, почався процес пристосовування до нових умов життя (в різних країнах по-різному), пройшла матеріальна реорганізація, а після неї наступив період духового підйому, мобілізуючий почуття власної ваги й цінності, зростає оцінка важливості українських ідей, піднесення культури нашої армії, відчуття існування організованої української спільноти, усвідомлення внутрішньої сили народу, до якого ми належимо.

У цьому духовому піднесенні бувши вояки І УД УНА здали собі справу з того, що, кажучи по-цивільному, 20-літній «ювілей» об'єднує їх не стільки спогадами про бойове минуле, скільки власне тим спільним і сьогодні високорозвиненим чуттям потреби дальшої мілітарної організації української нації для потреб майбутньої боротьби.

Європа пережила велику війну і, в наслідок своїх переживань, захворіла на пацифізм, що почав був межувати з масовою психозою. Його вона пережила з маєстатом «миротвориці» ОН, які ще не так давно вважалися непереможною фортецею, об яку мали б розбитися всі мілітарні думки й тенденції. Але і позірність сили, й значіння цього кабінетного витвору згодом стали очевидними для його творців. Тому сьогодні ми є свідками того факту, що всі світові держави тратять на озброєння й утримання своїх збройних сил добру половину державного бюджету, готуючись до війни. Якої війни — вони самі ще точно не знають, але сталять свій дух і на мілітарній могутності базують свій престиж.

Інша справа як виявляється це конкретно. Ми бачили, що всілякі советські вихватки й погрожування п'ястуком аж ніяк не стримали військових операцій на терені Кореї, що була своєрідним пляцдармом для випробування сучасних воєнно-технічних досягнень різних держав, яким залежало на обороні свого престижу збройним шляхом.

Українці, а особливо бувші вояки І УД УНА з надзвичайною увагою придивляються до перебігу духової мобілізації світу, до бойової готовости його окремих держав збройно відповісти на всякий збройний напад. Одначе, коли світ робить це сьогодні, ми почуваємо себе мобілізованими вже давно й цього почуття не затрачуємо ніколи. А коли держави світу зброяться і творять різні бльоки, які може й ніколи не воюватимуть між собою, бо своїх намірів не знають конкретно, то наші завдання є ясні. Картина майбутнього перед нами як на долоні, ми знаємо, за що й проти кого воювати, а найбільшим стимулом нашої бойової готовости є продовження й переможне закінчення боротьби за УССД зі столицею у прадавньому Києві.

Для здійснення цієї священної мети ми не маємо мільярдних військових бюджетів, але зате маємо бюджет духовий і його, як вірні сини багатостраждальної Матері-України, мусимо видати на наше духове озброєння. А, треба сказати, що цей бюджет не вичерпається ніколи. В ньому дух української нації, те відчуття нашого покликання до чину, яке ми плекаємо в собі, і яке мусимо передати грядучим поколінням, що довершать наші бойові чини.

У 20-ті роковини з часу постановня І УД УНА світова кон'юнктура не застає нас, колишніх її вояків непідготованими. Духово ми є вояками давно, і в цьому полягає найголовніша та найміцніша ознака сучасної української доби. А матеріальне озброєння української армії майбутнього прийде в свій час. Сьогодні ж кардинальним питанням для нас, українських вояків, стає всебічна єдність, консолідація всіх військових організацій в один незламний моноліт, який мав би один прапор, одну традицію, один і той

самий дух перемоги. Українську військову традицію не можна будувати на якійсь одній »громадській течії« чи уподобаннях окремих видатних у минулому осіб, які на дрібничках емігрантських буднів гублять набутий історією маєстат авторитету.

Процес формування авторитетів Олександра Македонського, Чінгіс-Хана чи Наполеона творився не згаданими »громадськими течіями«. Ці славетні полководці об'єднували й гуртували довкола себе таких же сильних духом, як і вони самі, але приводили вояцьку масу в рух різними чинниками: силою розуміння національної спільноти (Чінгіс-Хан), традицією перемоги (Олександр Македонський) та почуттям слави й покликання (Наполеон). Але всі вони в основу своїх дій ставили одну фундаментальну засаду — виконання наказів їхніх народів.

Це покликання до виконання наказу нашої нації відчуваємо й ми всі — як організовані бувші вояки І УД УНА, так і всі інші військові організації, незалежно від їх назви. Різниця буде лише в тому, що колишні дивізійники зв'язані між собою дисципліною й послухом сильніше й чіткіше, що ці прикмети вони винесли ще з України, що вони поєднуються нерозривно з традицією боротьби новітніх часів, що вони не шукають авторитетів, а далеко гостріше й глибше відчувають зміст того наказу, який дав їм український чорнозем і вітри з-над рідних нив.

Сьогоднішня багата подіями доба не визнає вагань й очікування. Коли пролунають сурми до Великого Збору, тоді в одній шерензі муситимуть опинитися всі, кому дорогі українські національні ідеали, але нація потребуватиме лише вірних їй і сильних духом, тих, які зрозуміли зміст її наказу, а не роздумуючих над його формою. Не важне те, які будуть у нас в майбутньому прийняті доктрини матеріальної організації армії, далеко важливіше те, яка в цій армії пануватиме атмосфера. І тут спеціальної ваги набирає та проблема, щоб ці настрої дисциплінованого покликання, ці відчуття готовости служити Батьківщині, ці стремління до остаточної перемоги над одвічним ворогом і закріплення наших

невмирущих державницьких ідей, які панують сьогодні серед нас, були ще сильнішими й гострішими.

Виходячи з цього, сьогодні, як ніколи, відчуваємо глибокий зміст слів голландського правника Біркеншека (XVII-те століття), який сказав так: «Влада кінчається там, де кінчається сила її зброї».

У двадцяті роковини постанови І УД УНА, а, разом із цим, і відновлення українських військових традицій ставимо перед собою ще раз ясне й конкретне завдання — змагати до духової єдності

всіх українців, які хочуть і можуть прислужитися справі створення Української Армії. Ми знаємо, що така армія була, є й буде вирішальним чинником у боротьбі за нашу державність, за наше суверенне життя, за наш нарід. Ми знаємо також, що охоронителькою всіх наших багатств — духових, матеріяльних, релігійних і культурних — завжди була й буде Українська Армія. І, нарешті, ми знаємо, що найкращою запорукою реалізації української ідеї є така Українська Армія.

Передпілля п'ятого полку в Рівні.

Курсанти шоферського курсу в Рівні.

Пор. М. ВЕРЕМІЄНКО

ЯПОНСЬКІ ЗБРОЙНІ СИЛИ

Всі ми є свідками того, як із кожним роком зростає і збільшується мілітарна сила комуністичного Китаю, а це створює загрозу для позицій вільного світу в Азії. Тому не диво, що ЗДА, не тільки заохочують, але й чинять певний натиск на японський уряд, щоб той дбав за всебічну розбудову модерної японської армії, яка може відіграти важливу роль в обороні цього важливого стратегічного пункту Далекого Сходу.

Японія — це острівний архіпелаг, що охоплює понад 3.300 окремих островів, з яких найбільшими є Гоккайдо, Гоншю, Шікоку й Кайшю. Площа Японії має 369.642 квадратні кілометри, але

тільки 15% цієї площі надаються для агрикультурного використання. Населення Японії нараховує понад 93 мільйони осіб, а щорічний його приріст становить у середньому 700.000 дітей.

Після капітуляції Японії, у вересні 1945-го року, ЗДА, як окупаційна потуга, робили все, що могли, для знищення японського мілітарного потенціалу. Японська армія була цілковито здемобілізована й розпущена, а майже вся мілітарна індустрія — знищена. Пропаганда й навчання в школах скеровувалися на те, щоб якнайосновніше змінити й ліквідувати мілітарний дух японців. Ця акція почасти мала успіх, бо японці

були дуже огірчені й пригноблені програною війною, тому американці мали змогу посіяти зерно демократії і пацифізму в добрий ґрунт. Нова японська конституція заборонила формування японської армії, і одинокою збройною одиницею, що залишилася, була поліційна резерва.

Советська агресивна політика й перемога комуністів у Китаї примусили Америку зревідувати свою політику по відношенні до Японії і розглядати її як можливого й надійного союзника в майбутній війні з комунізмом. Уже 23.2.1950 р., звертаючись до японського народу з новорічною промовою, генерал МакАртур підкреслив, що ЗДА почувать себе відповідальними за ведення протияпонської холодної війни, і що японська конституція повинна забезпечити Японії добру самооборону проти всякого несподіваного нападу. Японський прем'єр-міністрів Йошіда прийняв цю промову дуже прихильно, але будь-яка реорганізація натрапила одразу на великі труднощі.

Щойно тоді, коли почалася корейська війна, ці труднощі виявилися повністю. Американський уряд почав усіми способами заохочувати японців до творення своїх власних збройних сил. Але хрицьому вийшло на яв, що посіяні попередньо американцями зерна демократії і пацифізму прийнялися і почали проростати, а згодом вирости в домінант, виявляючи, що японці взагалі не є зацікавлені в творенні своєї власної збройної сили, ані не хочуть дати грошей на її формування.

Це ввело Америку в дуже неприємну ситуацію і змусило її до того, що вона почала натискати на Японію в справі створення своєї власної армії. Спочатку японський уряд усталізував так звані національно-поліційні резерви чисельністю 75.000 вояків. До чинної служби повернулися старшини бувших резервних частин японської армії, а колишні професійні офіцери створили штаб. Завдяки їхній присутності, національно-поліційні резерви невдовзі вирости у справжню армію, до складу якої входили піхотні, легкі й важкі артилерійські дивізії, а також танкові й комунікаційні частини.

В половині 1952-го року кількісний стан японської армії виносив уже 110.000 вояків, а в додатку до них були створені відділи морської безпеки чисельністю 7.580 вояків. 15-го жовтня 1952-го року національно-поліційні резерви були злучені разом і переорганізовані на частини національної безпеки, а під спільне командування потрапили й відділи морської безпеки. Однак, реорганізація мілітарних сил Японії йшла дуже повільними темпами, з огляду на її поганий економічний стан.

У березні 1953-го року наступило підписання американсько-японського взаємооборонного договору, згідно з яким ЗДА погодилися дати Японії все потрібне мілітарне устаткування й реактивні літаки. В тому ж році була створена японська військова академія для вишколу молодих старшин.

Після видання нового закону, який забезпечував права Японії в ділянці творення сильної армії, Америка почала безперервний натиск на японський уряд, із метою всебічної розбудови її збройних сил. У цій справі особисто інтерв'ювали віцепрезидент ЗДА Річард Ніксон та міністер закордонних справ Джон Фостер Даллес.

8-го березня 1954-го року між урядами ЗДА і Японії дійшло до остаточної згоди в галузях піднесення японського мілітарного потенціалу та економічної розбудови країни, для чого ЗДА дали Японії кредит у висоті 100 мільйонів доларів. Після цього японський уряд почав нову реорганізацію своїх збройних сил.

1-го липня 1954-го року в Японії сталася велика політична зміна. В цьому році були прийняті два закони, які давали їй можливість інтенсивно розбудувати свій мілітарний потенціал. Тоді ж прийшло до створення Народної Оборонної Ради, яка діяла в ролі дорадника японського уряду у військових справах, контролюючи формування й розбудову японських сухопутних, морських та повітряних збройних сил.

Сьогоднішня сухопутна японська армія нараховує понад 180.000 вояків, тобто шість дивізій, чотири комбіновані бригади, три танкові групи й технічні частини. З метою дальшої їх розбудови,

заплановано створення парашутної дивізії та кількох механізованих бригад.

Японські військово-повітряні сили почали формуватися ще в січні 1953-го року, маючи заледве 2.500 осіб персоналу. Та, завдяки постійній допомозі ЗДА в розбудові японських літакобудівельних фабрик, повітряна фльота Японії виросла дуже швидко. Тепер вона має понад 1.300 модерних військових літаків та протилетунську артилерію, включно з наземними ракетами, а останньо приступила до організації корпусу оперативних балістичних стрілен і ракет.

Японія має третю з черги найбільшу морську флоту в Азії, добре розвинене летунство й першорядно вишколений персонал. Японське командування звертає велику увагу на поборовання підводних човнів і цій ділянці присвячує якнайбільшу увагу. Сьогоднішня військово-морська фльота Японії нарахо-

вує 211 різнотипних кораблів малого розміру зі загальним тоннажем понад 130.000 тонн та близько 40.000 моряків. входять: 46 ескортівців, 6 підводних У згадане число військових кораблів човнів, 42 вилловлювачі мін, 18 поборювачів підводних човнів та інші кораблі допоміжного характеру.

При активній допомозі ЗДА, мілітарний потенціал Японії продовжує рости з кожним днем, і вже сьогодні вона являється сильною далекосхідньою потугою та займає важливе політичне становище в цілому світі. Це дає можливість Америці ступнево відтягати свої війська з японської території, заступаючи їх добре організованими й модерно озброєними японськими мілітарними частинами. Виглядає на те, що на Далекому Сході, шляхом безперервної розбудови японських збройних сил, ЗДА створили тут сильний стратегічний пункт і забезпечили цей фланг перед можливістю большевицької агресії.

В. Т-ів

Перші три дні на фронті під Фельдбахом (СПОМИН УЧАСНИКА)

(Продовження з попереднього числа)

Спільно зі сотником Кльокером, хорунжим Г-ком й іншими розглядаємо створену ситуацію. Тут і там горять різні будівлі, запалені вибухами важких советських стрілен. Із передньої лінії, крізь часті серії »фінок«, доноситься гамір, крики й накликування червоних. Перед нами під горою, на віддалі яких 200 метрів, починається ліс, який уважаємо своїм рятунком. Одначе, на більш-менш такій самій віддалі вправо від нас є багато будинків, довкола яких аж кишить від ворога.

На початку дня в них стаціонувала одна резервна сотня нашого батальйону, що мала тут свої випадні становища, а також штаб I-го батальйону 30-го полку. Тепер вони захоплені большевиками, неголені обличчя й брудні »рубахи« яких ми можемо бачити навіть без допомоги

далековидів, що нам зараз стають у пригоді.

— Бачиш? — питає мене сотник Кльокнер, командир нашого батальйону.

Стверджуюче киваю головою, але таки жду виразного наказу. По хвилині його дістаю.

Майже безпосередньо після цього два наші гранатомети зголошують свою готовість до акції і негайно вистрілюють на ворога весь запас залишених гранат. У той самий час, під охороною їхнього вогню, частина нашої групи похапцем відступає в напрямі лісу, на краю якого займає становища, з метою охороняти загальний відступ.

Даю наказ розібрати »верфери« й готуватися до »маратонського« бігу, а в міжчасі слідкую за ефектом розривів наших гранат. Він — жажливий! Всюди

кур'ява й дим. Звідусіль несуться про-разливі крики. Починається паніка. Кількадесят червоноармійців кидаються бігти в нашу сторону. Ми й наша части-на на узліссі беремо їх у перехресний рушничний вогонь, і за кілька хвилин це відкриває нам шлях до відступу.

Наша група »залишенців« миттю ви-скакує з яру й біжить у напрямі лісу. Та, в порівнянні з попередниками, цей »біг« можна назвати хіба швидким мар-шем. І не диво. Посуваємося під гору, а кожний із нас обвантажений якоюсь час-тиною т. зв. »герету« (чи як стрільці лег-ких сотень звали жартома — »кавалами циганської артилерії«). Після стількох надлюдських зусиль від нас годі було сподіватися поспіху. Ворог відчиняє силь-ний перехресний вогонь, б'є з кілька-надцятьох »Максимів« нараз, і нам зда-ється, що в їхніх стрічках кожна п'ята чи сьома куля є світляною. Концентра-ція наведення прицілу вогню свідчить, що й большевики мають добре вишколе-них та досвідчених кулеметників.

На щастя, за війнятком хіба того, що одна з ворожих куль прошила стріль-цеві С-кови баньку, в якій він, замість гасмаски, носив добрий австрійський мост, змішаний наполовину з якимсь не-розгаданим ніким спиртом, жадних ін-ших втрат ми не зазнали. З цього потіш-ного інциденту наша чота реготала не раз до загину, бо виявилось, що стр. С-к, відчувши щось мокре на своїй спині, ви-гукував у бігу до колег:

— Хлопці! Мені здається, що прокля-тий Ванька прострілив мені спину!

Треба було бачити його злість, коли він побачив, що »медицина« з баньки ви-текла до краплі...

Через якої півгодини на допомогу прийшла стрілецька сотня. Здається ме-ні, що це була частина фюзилерського куреня, але певности в цьому я не маю. Вона розташувалася на узліссі, а коли ми готувалися до відмаршу й виявилось, що нас є всього 68, командир сотні за-питав:

— Оце стільки залишилося з четвер-тої сотні?

— Це ще чудо »менш«! — відповів люто сотник Кльокнер. — Але це не за-

лишки четвертої сотні. Це — рештки цілого батальйону!

Із цього місця ми відійшли в запілля на віддаль кількох кілометрів. Пересік-ши ліс, на краю його знайшли невеличке село. Ціла група зайшла до якоїсь по-рожньої хати, де хлопці лягли на засте-лену соломою долівку, не роздягаючись, так тісно один коло другого, як оселдці, й заснули кількогадинним кам'яним сном. Так закінчився день 3-го квітня 1945-го року, день мого народження, в якому мені скінчився 21 рік. Та я не мав часу про це навіть подумати...

4 4. 1945.

Вже на світанку збудила нас група стрільців, очолена хорунжим Беною, яка прийшла на підкріплення.

— Чи тут гранатометники з четвертої сотні? Вийти всім перед хату! Скільки вас є?.. Виходити, ну, швидко! Котрий із вас десятник Т-ів? — засипав нас пи-таннями й наказами хорунжий. — Я перебираю вас під свою команду!

Підпорядковуюся йому з радістю й по-чуваю вдовolenня, що врешті можу ски-нути зі себе важкий обов'язок відпові-дальности. Та радість моя виявляється передчасною. Тому, що кожний із нас голодний, висловлюю думку, чи не мо-жуть хлопці скористати зі своєї залізної порції.

— Без наказу не вільно! — дістаю відповідь.

Із цим погодитися важко, але немає ради. Кожний із нас розуміє, що вирі-шення таких важливих справ належить дещо вищим чинникам, проте довкола себе бачу невдоволені вояцькі обличчя. В міжчасі, коли ми вже готуємося до відмаршу, вістун Дерезицький*) у су-проводі десяткох стрільців притаскує кастри з амуніцією. Він багатозначуче моргає до мене оком і по хвилині разом з іншими зникає. Доганяють нас аж під лісом, обвантажені кільканадцятьма бо-ханцями хліба, якимись консервами і, що найважливіше, двома відрами гарячої зупи. За кілька хвилин вона розділена по стрілецьких менажках і щезає в їхніх бездонних шлунках...

Починаємо марш. Ідемо під гору й ці-лий час лісом. Пробую нав'язати розмову

з хорунжим Бе-ною, цікавлячись, куди ми йдемо. Якщо до фронтової лінії, то в яке її місце? Але він чомусь понурий, задуманий і на мої питання не відповідає.

Врешті виходимо на якусь лісову галявину, освітлену теплим пополудневим весняним сонцем. Дві сотні вояків розлягаються на висохлій минулорічній траві й починають видати свої залізні порції. Посередині — гурт старшин. Вони розглядають карту терену.

Збоку від нас, між деревами, зупинився група вояків зі санітарної сотні. Пізнаю між ними свого односельчана ст. стр. Т. К-ка. Яка радісна несподіванка! Останній раз ми бачилися ще влітку 1943-го року в Гайделяґрі. Потім роз'їхалися на різні вишколи по цілій «новій Європі». Знаю, що після цього він був у Нойгамері, та зустрітися нам не довелося, бо К-к невдовзі з цілою Дивізією поїхав на рідні землі, під Броди, а я — на інший вишкіл, цим разом підстаршинський, до столиці Словенії Люблян.

Нам хочеться розказати один одному десятки пригод, сотні питань тиснуться до уст, а, замість того, ми міцно обійнялися і стоїмо без слова. Нарешті я з трудом звільняюся від його обіймів, бо він тисне мене, аж ребра тріщать. І не дивина. Це здоровенний і кремезний чоловіча, його рука більша від моїх двох. Ще в Гайделяґрі скаржився мені, що всі мали з ним не абиякий клопіт: кравці мусли спеціально для нього шити однострій, а шевці — робити черевики, бо на його міру готових не було...

— Що ти тут робиш? — питаю його нашвидку.

— Збираю поранених. Хіба не бачиш?

— Невже ж тут так близько фронтова лінія? Як далеко звідси большевики?

— А Бог його знає. Ніяк не можу зорієнтуватися. Яких сто метрів звідцілья — край лісу. Там я знайшов наших поранених хлопців, але ми не маємо навіть ношів. Це вже обертаємо восьмий раз і з цим вантажем поїдемо до дивізійного шпиталю, бо там унизу стоять наші чотири вози, заповнені пораненими. А живих большевиків я ще не зустрічав. Зате всюди бачив їхні трупи.

Прощаємося. Приклякнувши на коліно, він бере на руки, наче дитину,

одного з важко поранених стрільців. Другий, легше ранений, лягає на могутні плечі, обнявши руками його шию. Подивляю силу К-ка.

— Вважай на себе! — вигукую йому вслід.

— Ти сам уважай! Ідеш у саме пекло!..

Доповідаю хорунжому Бе-ні, що маю намір відвести нашу чоту дещо вбік від галявини. Мотивую це тим, що, доки немає наказу йти, ми можемо лишатися подалік. Мені чомусь одразу не подобався той факт, що в безпосередній близькості від фронту на одному місці скупчено так багато вояків. На випадок ворожого обстрілу наші жертви були б максимальні. Я й досі не знаю, чому саме тоді така думка прийшла мені до голови, але вона, Богу дякувати, прийшла вчасно.

Тому, що деякі вояки з нашої групи відійшли до гурту на галявині, я та вістун Держицький почали гукати:

— Гранатометники четвертої сотні, сюди! Відходимо кількадесять метрів назад!

Та раптом, у часі виконання мого наказу, сталося щось несподіване. Німецький старшина, витягнувши пістолу, кинувся в наш бік, верещачи, мов божевільний:

— Вогін »до заду«? Нах форне, менш! Цурік!!!

Того, що сталося, серед гамору й крику не зауважив майже ніхто з гранатометників. Як карна й добре здисциплінована група, вони завжди виконували мої накази, але не тільки тому, що це був обов'язок їхнього вояцького послуху. Всі вони мали до мене глибоке довір'я і переконання, що кожний мій крок чи слово мають і сенс, і ціль, що у власній ініціативі я керуюся не тільки безпекою відтинку й мені довірених людей. Вони чомусь вірили в те, що я мав дар передбачливості небезпеки. Про це в принагідних зустрічах мої колишні стрільці говорять ще й досі. Я, однак, з такими пересадними твердженнями не погоджуюсь і в »непомильність« людини не вірю. Це був інстинкт самозбереження, пов'язаний із відповідальністю й глибоким змістом

засвоєння військового знання у майже півторарічних різних вишколах як у теорії, так і в практичній бойовій підготовці.

Я їй досі дивуюся, що спонукало згаданого німецького старшину до його нічим неоправданого кроку, бо як мій наказ, так і його виконання були умотивовані, а відхід нашої групи не викликав серед інших ніякого замішання, ані не мав на меті таке замішання викликати. І неправдою є, начебто стрілець Голояд чи хтось інший із нашої групи його застрілив. Зате беззаперечним фактом є те, що цей німецький старшина (я ніколи не довідався його прізвища) біг із витягнутою й готовою до пострілу пістолюю і, зрівнявшись з останнім із нашої групи стрільцем Голоядом, намагався його завернути, а вистун ДЕРЕЖИЦЬКИЙ, хорунжий Бе-на і я негайно рушили в їх напрямі, з метою здержати збожеволілого німця від здійснення його наміру.

Власне в цій хвилині нас досягла перша серія ворожих стрілен, і від їх

розривів згнули і німець, і стрілець Голояд. Перший був знівечений до невпізнання, а другий присів на землю, оперший плечима до дерева. До нього, зі слізьми на очах, припав вистун М. ДЕРЕЖИЦЬКИЙ (вони обидва були земляки), але Голояд уже не жив... Один уламок стрільна пробив його шолом, а інший — груди. Якщо це не був огонь так званої «катюші», то з певністю була канонада сконцентрованого вогню щонайменше півсотні ворожих гранатометів. Цей вогонь зростає безперервно як засягом, так і густотою експлозій на галявині та в довкільному лісі. Між деревами він великого знищення не робив, але на галявині, де скупчилося багато вояцтва, жертви були великі...

Відлуння вибухаючих стрілен у лісі подвоєє ефект вибухів. Серед густого диму, гармору й крику оцілілі вояки втікали з галявини до лісу й крилися, де хто міг. Хтось пронизливо повторював:

— Назад! Назад!...

(Закінчення в наст. числі)

ВІЙСЬКОВА ХРОНІКА

СОВЕТСЬКА ШПИГУНСЬКА ШКОЛА

Як подає західнонімецький військовий часопис, большевики створили в околицях Вінниці шпигунську школу для «фабрикування» американців. Тут вони побудували ціле американське селище, нараховуюче 80 нових американських будинків, із крамницями, судом, школою, урядом шерифа та готелем американського стилю включно.

Проживаючі в селищі кандидати на шпигунів кличуть себе американськими йменами, говорять між собою цілий час по-англійському, з американським акцентом, читають тільки американські часописи й журнали, а для них висвітлюються лише американські фільми. Вони займаються тільки американським спортом та запопадливо вивчають імена всіх нових американських спортсменів. Спеціальна комісія дуже часто переводить дуже суворі іспити, з метою виявлення як глибоко згадані кандидати засвоїли американський спосіб життя.

Як, властиво, Захід довідався про існування цієї школи? Одного разу через Австрію переїздив майор американської армії у повній уніформі, але по дорозі йому трапився випадок, і він був дуже поранений. Його відвезли до шпиталю, зареєстрували на підставі посідаєних ним документів як американця, і все було в порядку. Однак, «американський майор», перебуваючи в сильному гарячковому стані, раптом почав говорити добірною російською мовою, що й стало початком детального розслідування цієї загадкової справи.

ПРОТИПАРТИЗАНСЬКЕ АВТО

Сучасна французька армія має тепер автомашины, спеціально сконструйовані для протипартизанської боротьби. Вони являють собою панцерні вози вагою 5 тонн, що можуть розвивати швидкість до 90-ти кілометрів на годину. Таке авто має триособову залогоу, а на озброєнні — малу гарматку та два кулемети.

ЗБРОЙНІ СИЛИ ІНДОНЕЗІЇ

Індонезійська армія нараховує 413.000 во-яків, на відповідне озброєння яких Москва видала величезні суми грошей. Військово-морська фльота складається з 250 кораблів різного типу та 40.000 моряків, а летунство має 130 літаків (100 советських винищувачів типів »МІГ-15«, »МІГ-17« та »МІГ-19« і 30 бомбардувальників) із летунським персоналом 23.000 осіб.

Наземні війська індонезійської армії поділені на 130 батальйонів, з яких 20 має американське озброєння. Решта їх випосажені зброєю советського виробу, і лише кілька батальйонів мають мішану зброю. В минулому році Індонезія розпочала інтенсивний вишкіл парашутистів.

МІЛІТАРНИЙ ПОТЕНЦІЯЛ ЗАХОДУ І СХОДУ

Інститут для стратегічних студій у Лондоні, на підставі докладних досліджень, опублікував стан мілітарного потенціалу Заходу й Сходу (під Сходом слід розуміти СРСР і держави Варшавського пакту, без комуністичного Китаю). Згідно з обчисленнями, ЗДА і співпрацюючі з ними західні держави мають сьогодні під зброєю 8.010.000 во-яків, а комуністичний блок — 7.620.000. Збройні сили держав НАТО обраховуються на 5.914.000 во-яків, а держав Варшавського пакту — на 4.579.000.

Окремі роди зброї Заходу й Сходу (без Китаю):

Рід зброї	Захід	Схід
Міжконтинентальні ракети (понад 2.000 миль засягу . . . . .)	500	75
Середнього засягу ракети (до 2.000 миль засягу . . . . .)	250	700
Бомбардувальники далекого засягу (понад 5.000 миль)	630	200
Бомбардувальники середнього засягу	1.630	1.400
Нуклеарні підводні човни	32	12
Звичайні підводні човни	212	445
Танки	16.000	38.000

МАВЛЕР

Мавлером називається панцерний віз, маючий вигляд танкетки. На поверсі задньої частини цієї танкетки вмонтована вежа, на якій уміщені стрільна проти короткосяглих ракет і спеціальний прилад, автоматично ске-

ровуючий стрільна в напрям ракети, пролітаючої через поле обстрілу Мавлера. Стрільна посідають магнетичні властивості, тому після вистрелення їх у напрям пролітаючої ракети, вони зразу ж летять до неї, поцілюють її і нищать у повітрі.

Цю незвичайну зброю сконструйовано з метою запобіження обстрілові американських військових частин короткосяглими ворожими ракетами. Винищувач Мавлер у наступній війні відіграватиме основну ролу в поборюванні ракет та в цілій оборонній системі ЗДА, бо передбачається, що в цій війні практикуватиметься широко закромий обстріл ворожих об'єктів різнородними ракетами та балістичною зброєю з ядерними головками.

ПАНЦЕРНИЙ ТРАНСПОРТУВАЛЬНИК

На озброєння японської армії передано панцерний транспортувальник військ типу »СХ«, який дуже нагадує собою американський »М-59«, але від нього легший і менший. Він має два кулемети — 30-калібровий, умонтований спереду водія та 50-калібровий, охоронений малим щитом, який знаходиться на верху воза. Конструкція японського транспортувальника подібна до американської моделі. Він може перевозити до 12 во-яків, а його найновіший тип перетворено в транспортувальник мінометів.

ПАРАМІЛІТАРНИЙ ВИШКІЛ

У Східній Німеччині створено парамілітарну спортову організацію, завданням якої є вишкіл жінок »у теорії і практиці володіння зброєю«. Як подають західнонімецькі джерела, під теперішню пору близько 60.000 східнонімецьких жінок і дівчат проходять вишкіл у цій організації, яка нараховує майже 400.000 членів. Вишкіл складається із 80 іструкційних годин і мусить бути закінчений на протязі чотирьох місяців, а його відбуття являється обов'язковим для всіх членів.

ІЗРАЇЛЬ ДОСЛІДЖУЄ КОСМОС

Ізраїль став сьомою державою в іроні тих, які займаються дослідженням космосу. Нещодавно він вистрелив багатоступневу метеорологічну ракету »Метеор-2«, сконструйовану й збудовану ізраїльськими науковцями та техніками. Ця ракета важила біля 660 фунтів і мала засяг висоти до 100 кілометрів. Інші

держави, які успішно займаються вивченням космосу — це ЗДА, Японія, Франція, В. Британія, Італія та Советський Союз.

НОВИЙ ШВЕДСЬКИЙ ВІЗ

Шведські військові інженери сконструювали новий віз для пересування по снігу, який мав би заступити вживаний тепер американський «Візелс». Цей віз має чотири колеса, заднє управління та може їздити по лобому снігу, незалежно від його grubини й твердості. Він також має здатність підніматися під кутом 35 ст. та переїжджати через воду.

НОВА ПАНЦЕРНА КАМІЗЕЛЬКА

У ЗДА ведуться випробовування двох зразків панцерних камізельок, розрахованих на краще забезпечення американських вояків од поранень уламками стрілен на полі бою. Перша камізелька зроблена з титанових пластинок, прикріплених до нейлонової тканини, а друга пошита з непроникливої для уламків нейлонової ватини. Вага цих зраз-

ків дещо перевищує 8 фунтів, а обидва вони є удосконаленими типами стандартної моделі «M1952A», яка свого часу, на полях битв корейської війни, зберегла життя багатьом американцям. Нові типи панцерних камізельок забезпечують від поранень шию вояка та дозволяють його раменам вільніше рухатися. Після переїдення цілої серії випробовувань, обидва типи панцерних камізельок будуть передані до вжитку американських збройних сил.

ЗВ'ЯЗОК ДЕРЖАВ ЦЕНТРАЛЬНОГО ПАКТУ

Незабаром, за плянами американців, має бути побудована сітка телевізійного зв'язку загальної довжини 3.060 миль, яка сполучить держави Центрального пакту — Туреччину, Іран і Пакистан. Усі три країни мають забезпечити американську агенцію будинками й дорогами, необхідними для будови сітки. Вона включатиме три головні станції в Анкарі, Тегерані й Карачі та 88 допоміжних станцій.

50-ліття о. д-ра В. Дзьоби

24-го грудня 1963-го року о. д-рові В. Дзьобі проміне 50-ліття з дня його народження. В цій даті, як люди кажуть, він переступить поріг «другої половини життя». І тоді перша половина, мов закінчений розділ книжки, стане перспективою, з якої Шановний Ювілят вдоволено, хоч і не без ноток смутку на дні душі, дивитиметься на пройдене минуле.

Постать о. д-ра Володимира Дзьоби українцям у В. Британії добре відома. Він — душпастир, відданий приятель багатьох наших родин, зразковий громадянин, має, як і кожна людина, свої власні прикмети характеру та відзначається повним зрозумінням військової проблематики. Тому, завдяки своїм переконанням, він від років чинно підтримує ОБВУ та інші комбатантські організації.

Слід при цьому відмітити, що о. д-р Володимир Дзьоба почуває себе непохитним «дивізійником». Із персональним складом Дивізії він ділив долю й недолю у найгірші часи. Як репрезентант Апостольської Столиці, він прибув до табору полонених у північній Італії власне тоді, коли таборовикам давався взнаки дошкульний голод, коли вони борсалися в тенетах безнадійности, коли їм стало загрозувала можливість вивозу силою до ССРСР. На тлі «акліматизованих» мас дивізійників його дрібна приплідла постать, його несмілива поведінка й «нежиттєвий» підхід до фактів тодішнього життя творили різкий контраст.

Однак людині, посідаючій характер й інтелігенцію Шановного Ювілята, не треба було довгого часу, щоб знайти в новій атмосфері потрібну орієнтацію. Вже через кілька

тижнів після появи в таборі полонених, о. д-р В. Дзьоба знову подорожує по Італії, невтомно відшукуючи групи українців чи поодиноких осіб, які під час лихоліття воєнних років опинилися у в'язницях, або таборах, контрольованих італійськими комуністами. Виконуючи таку шляхетну місію, він рятує наших людей із нещастя в міру своїх сил і можливостей, а у випадках, де його інтервенція натрапляє на великі труднощі, він інформує негайно Апостольську Столицю. І тоді до головних квартир альянтських армій іде ціла серія прохань, пояснювальних нот, протестів.

Коли Дивізію перевозять до В. Британії, о. д-р В. Дзьоба в уніформі полоненого переїздить із нею на Британські острови також. Прибувши сюди, він передусім опікується інвалідами й хворими, постійно подорожує і відвідує табори та лічниці, а на ніякі перешкоди не звертає найменшої уваги.

Із моментом звільнення дивізійників з-за дротів о. д-р В. Дзьоба завершує один зі своїх етапів. Не побувавши на фронті, він продемонстрував усім непересічну відвагу у фізичному сенсі цього слова й із відзначенням виконав, так би мовити, свій професійний обов'язок. Як людина і справжній інтелігент, він глибоко й безкорисно полюбив сіру вояцьку масу, серед якої від першого дня почувався ніби у себе вдома. За це бувші українські вояки його поважають, шанують і цінять, а в день 50-річчя бажають йому від щирого серця всього якнайкращого.

Пор. В. Вашкович

Культурно-освітня й виховна праця в таборах полонених в Італії

В половині червня 1945 р., пройшовши ряд тимчасових таборів полонених (Шпіталь, Клягенфурт, Фельдкірхен, Удіне, Местере), велика частина вояків 1. УД була згуртована в північній Італії на полях біля місцевості Белярія. Чисельний стан вояків у тому часі переходив 10.000, з того 70% було у віці до 26 л.т., 19% від 27 до 36 року життя, 8% від 37 до 46 літ, 3% понад 46% літ життя. Якщо йде про родинний стан, то неодружених в таборі було понад 75%. Під оглядом звання, рільників, рільних і нефахових робітників було 61%, ремісників і фахових робітників 26%.

На початку годі було говорити про якусь дійсну культурно-освітню працю в таборі. Доса вояцтва, частинно здеморалізована доволітною війною, до того ж вичерпана фізично й морально зусиллями останніх місяців війни, під пекучим сонцем італійського літа і при недостатньому відживлюванні, попала в апатію.

Тоді в перших місяцях половину поведено освітню роботу екстенсивною метою. Табор у тому часі був поділений на полки, а ті на курені, сотні й чоти, а крім того, як самостійні частини, входили в склад команди табору санітарна сотня і таборова варта. В кожному полку і в самостійній частині назначено референтів культурно-освітньої праці, які звичайно добирали собі по куренях чи сотнях відповідних помічників. На кожнотижневих сходах культурно-освітній референт табору давав полковим референтам вказівки, які реферати і на яку тему треба в найближчому тижні виголошувати в полках, які відомості передавати, які неправдиві поголоски, т. зв. «паролі», запечатувати чи вияснювати, та з якими негативними явищами в таборі треба боротись дорогою гутірок, напімнень чи вказівок.

Услід за тим переведено по цілому таборі цикл викладів з історії та географії України, кілька рефератів і доповідей на теми релігійні, моральні й виховні. Культурно-освітній відділ табору видавав у тому часі щоденно листок найновіших «Вістей», які зачитувано, при нагоді перевірок, перед полками.

Крім існуючого таборового церковного хору й оркестри в тому часі організовано по полках окремі хори та імпрези (вечорі розваги) в поодиноких частинах. Виступи таборового хору й оркестри відбувались здебільшого поза табором. По полках організовано курси неграмотних, з яких два доведено до кінця. В гарматному полку зорганізовано торговельний курс і курс вищої математики, а майже по всіх частинах велись курси англійської мови.

Ще в Местере зачали були появлятись гумористичні газетки, друковані на машинці, однак вони не були відомі ширшому кругові

таборовиків. В Белярії, крім згаданих вище «Вістей», зачали появлятись теж і полкові стінні газети, а саме — гумористичний журнал «Оса» (2-ий полк), «На варті» (3-ий полк) і «В наметах» (технічний полк). Започатковано тоді й спортові імпрези, передусім змагання відбиванкові, шахові і пливачькі. Поза тим, освітньо-виховна праця була полишена вмінню та ініціативі полкових культурно-освітніх референтів, які й підходили до справи досить різно. В більшості випадків реферати чи гутірки проводились рівночасно для цілого куреня або й полка під голим небом, бо на ту ціль ніяких приміщень у таборі не було. В деяких частинах праця йшла послідовніше, де полкові культурно-освітні референти підбирали собі в сотнях помічників і відбували з ними систематично щотижня сходи, на яких обмінювались думками відносно праці чи викладаного стрільцям матеріялу.

В тих початкових місцях життя йшло надто одноманітно. Більшою атракцією в таборі був приїзд польового кіна, або ж музичного воза з репертуаром різномірної музики з платінок («шафа грає»), передаваної через гучномовець. Ціле життя в таборі було під знаком палкого італійського сонця і довгогодинних томлячих перевірок, що відбувались двічі в день. І треба було, щоб зайшла якась незвичайна, потрясаюча подія, що вирвала б людей із тієї оспалости і пригадала, що дорогий час тікає, і треба зайнятись не тільки вичислюванням харчових унцій і грамів.

Цією подією, яка глибоко сколихнула свідомість таборовиків, був приїзд і робота большевицької репатріаційної комісії. Наслідком її роботи було вилучення групи старшин — переважно старших — до окремого табору. Однак рівночасно її урядування мало й ті добрі сторони, що зрівноважило всіх таборовиків, об'єднало і наче збудило з летаргії. До того ж, літня спека поволі зачала маліти, і рівночасно з тим культурно-освітня праця в таборі почала посилюватись і переходити із стадії тимчасовості (коли здавалось, що нас швидко кудись повезуть, і шкоди щонебудь закросене на дальшу мету починати) в нову стадію більш інтенсивної праці. Першим кроком до цього була організація Куреня Молоді, а потім — гуртування студентів і ремісників. Освітня діяльність зачинає набирати розмаху, якого не спинив ані брак книжок, ані брак писемного матеріялу, а передусім паперу. Однак до повного свого виявлення дійшла освітня діяльність щойно по перевезенні цілого табору в околиці Риміні, де їй більше сприяла відповідна кількість приміщень не тільки на всі курси, школи й установи, але навіть на полкові читальні-світлиці, які під кінець 1945 р. існували майже по всіх полках. Там пішла праця повним розгоном і не маліла до кінця побуту в Італії.

ЮНОЦЬКИЙ ЕРИШ

Сторінка 1. 1917 рік.

Курнос Діоплія

Сторінка 1. 1917 рік.

Миле Слово

Сторінка 1. 1917 рік.

З любові

Сторінка 1. 1917 рік.

Курнос Діоплія

Сторінка 1. 1917 рік.

ПАСИЯ

Сторінка 1. 1917 рік.

Батьківщина

Сторінка 1. 1917 рік.

Курнос Діоплія

Сторінка 1. 1917 рік.

ПАСИЯ

Сторінка 1. 1917 рік.

ДІ ПИШІ

Відділ, що полагоджувала всі ділові справи, кореспонденцію, вела архів і статистику, провадила бібліотечну працю й розподіл книжок і часописів надсланих для табору з-зовні, магазин і розподіл писемного й допоміжного матеріалу. Крім того, окремі підреферентури для справ шкільництва, спорту й культурної праці в частинах, із штабом організаторів культосвітньої праці, тобто культосвітніх референтів полкових чи самостійних частин.

Масовий оркестр

Відділ, що полагоджувала всі ділові справи, кореспонденцію, вела архів і статистику, провадила бібліотечну працю й розподіл книжок і часописів надсланих для табору з-зовні, магазин і розподіл писемного й допоміжного матеріалу. Крім того, окремі підреферентури для справ шкільництва, спорту й культурної праці в частинах, із штабом організаторів культосвітньої праці, тобто культосвітніх референтів полкових чи самостійних частин.

Бюлетень

Відділ, що полагоджувала всі ділові справи, кореспонденцію, вела архів і статистику, провадила бібліотечну працю й розподіл книжок і часописів надсланих для табору з-зовні, магазин і розподіл писемного й допоміжного матеріалу. Крім того, окремі підреферентури для справ шкільництва, спорту й культурної праці в частинах, із штабом організаторів культосвітньої праці, тобто культосвітніх референтів полкових чи самостійних частин.

Таборова преса в Ріміні.

Цілою культурно-освітньою працею завідував культосвітній референт табору, якому безпосередньо підлягала канцелярія К. О. відділу, що полагоджувала всі ділові справи, кореспонденцію, вела архів і статистику, провадила бібліотечну працю й розподіл книжок і часописів надсланих для табору з-зовні, магазин і розподіл писемного й допоміжного матеріалу. Крім того, окремі підреферентури для справ шкільництва, спорту й культурної праці в частинах, із штабом організаторів культосвітньої праці, тобто культосвітніх референтів полкових чи самостійних частин.

Релігійна опіка

Релігійно-моральна опіка перебувала в ру-

ках чотирьох греко-католицьких і одного православного священників. На терені табору збудовано дві церкви, де кожної неділі, а теж і в будні, відправлялось Богослуження. В усіх таборових школах і курсах навчання релігії було обов'язковим предметом. При обох церквах існували церковні хори, греко-католицький і православний, які не тільки брали участь в Богослуженнях, але теж своєю участю помагали в організуванні світських імпрез.

Загальна освіта в частинах

Найширші курси стрілецтва користали щоденно з читалень-світлиць (щоправда, скром-права, скромно влаштованих) у полках, де відбувалися виклади, реферати, гутірки, го-

лосне читання, визичались часописи і книжки (яких у таборі було дуже небагато). При читальних організувались академії, під час Різдвяних свят — «вертепи» (силами самої частини), а також вечори присвячені важливішим роковинам. Культосвітні реферати частин помагали стрільцям у вишукуванні їхніх родин, інформували про важливіші події з життя таборового чи політичного в світі.

В березні 1946 р. створено при культосвітньому відділі окрему підреферентуру, що її завданням було посилення і координування праці культосвітніх референтів поодиноких частин, яких тоді було 15. Крім культосвітніх референтів заангажовано до праці 54 учителів і 113 інших таборовиків. Це причинилось до поширення освітньої праці. Напр., на день 1. 8. 1946 існували в частинах такі освітні і самодіяльні гуртки: 16 гуртків вивчення англійської мови з 321 учасником, 8 гуртків національнополітичного виховання з 370 учасниками, 7 драматичних із 121 учасником, 3 хорів — 38 членів, 13 шахових із 529 членами, 4 пластові з 28 членами і 28 інших з 214 членами. Видавалось 5 стінних газеток, а саме: «Просвіта», «Неділя», «Таборовик», «Наше Життя».

Спочатку в частинах велось навчання неграмотних і малограмотних, з яких охоплено 652, пізніше, в квітні 1946 року, це перебрала на себе 7-класова народня школа.

Думка про потребу приготування таборовиків до цивільного й громадського життя привела до створення таборового товариства «Просвіта», яке продовжувало працю над вихованням і освітою стрільцтва на основі давніх просвітянських засад. Зорганізовані т-ва «Просвіта» по всіх частинах об'єдналися з часом в надбудову «Об'єднання таборових товариств «Просвіта», і це «Об'єднання» мало за завдання ініціювати та узгоджувати працю поодиноких товариств.

В половині 1946 р. покликано до життя «Народній Університет», який мав за завдання ширити підставові відомості про Україну з історії, географії, економії, літератури, мови та інші. «Народнім Університетом» завідувала окрема управа, зложена з 7 осіб. Виклади відбувались в таборовому театру, 5 разів на тиждень, по дві години, при пересічній приявності 400 слухачів. Лекції читали 22 лектори.

Шкільництво

7-класова школа на терені табору взяла свій початок від курсів для неграмотних і малограмотних, що велись по частинах ще від листопада 1945 р. З днем 13.4. 1946 р. ці курси переорганізовано. З курсів неграмотних створено 1. і 2. класу, з курсів малограмотних — 3. і 4. кл., а 5., 6., і 7. класи постали з новоприйнятих учнів. В половині 1946 р. в класі 1-ій було всіх учнів 321, в класі 2-ій 250, в класі 3-ій 83, в класі 4-ій 50, в класі 5-ій 150, в класі 6-ій 50, і в класі 7-ій 55. В школі працювало 39 учителів.

Народня школа мала за завдання дати своїм учням знання з обсягу 7 клас, приготувати своїх учнів теоретично до самостійної праці та виховувати їх під оглядом релігійним, моральним та суспільним. У вищих класах відбувалось теж навчання англійської мови. За перше півріччя 1946 р. відбуто навчальних годин 4.882 в усіх відділах.

Для осягнення краєвих вислідів, у школі переводилось зразкові лекції, які мали служити для молодших учителів за взірць при навчанні.

Гімназійні матуральні курси розпочали свою працю вступними іспитами ще в жовтні 1945 р. Метою курсу було навчання учнів в обсязі 8 клас гімназії, яке мало приготувати учасників до іспиту зрілості. Початково всіх учнів на курсі було 172, і їх поділено на чотири відділи: класичний, математично-природничий і два гуманістичні відділи. З часом число учнів змаліло, всіх викладачів було 15.

Іспит зрілості відбувся під наглядом Шкільного Відділу Св. Конгрегації в Римі. Матуральні курси склали окрему одиницю при Курені Молоді. При курсі існував історично-філософський гурток і спортова дружина.

Торговельна школа. По закінченні двох двомісячних торговельних курсів в Белярії 1945 р., виявилось потреба в таборі відкрити торговельну школу, яка своєю програмою відповідала б торговельним школам середнього типу. Ціллю цієї школи було доповнити і поглибити фахове знання колишніх учнів торговельних шкіл, які в наслідок воєнних дій опустили школу і знайшлися у війську. Програма навчання відповідала програмі подібних шкіл того типу в Україні. Школа мала три відділи з 158 учнями і 13 вчителями. Вік учнів — від 18 до 23 років.

Ремісничка школа для початківців почала своє навчання 1.12. 1946 р. Навчання поділено на дві частини: 1) загально-освітне, що подавало матеріали з обсягу 3-річної фахової школи, з предметами: релігія, українська мова, англійська мова, італійська мова, історія, рахунки, геометрія, товарознавство, технологія і географія; 2) фахове. Ціллю школи було вишколити добрих українських ремісників. На початку навчання було 458 учнів. 17 учителів, 7 майстрів і 41 інструкторів. Школа мала 6 відділів: відділ слюсарський — 128, шевський — 130, столярський — 67, кравецький — 53, мулярський — 28, фриз'єрський — 34.

При організуванні школи найбільшою трудностю був брак робітень для поодиноких відділів. Тому всі варстати і знаряддя треба було виконати, з різних відламків заліза й дерева, власними силами в таборі.

За перших сім місяців її існування в школі відбулось 4.002 годин загально-освітнього навчання і стільки ж годин фахового. Впродовж тільки 5 місяців школа виконала силами учнів численні замовлення для табору: слюсарський відділ — 251 замовлень, столярський

Політичні й літературно-мистецькі видання в Рівні.

— 530, кравецький — 365, шевський — 986, фриз'єрський — 4569 стрижень і 2919 голень, мулярський поставив 20 печей.

При ремісничій школі відкрито читальню для вчителів і учнів, існувала спортова дружина копаного м'яча і боксерська. Учні ремісничої школи і рільничої спільно давали імпрези й святкували національні свята.

Курс електротехнічний розпочався в Курені Молоді 20.11. 1945 р. і тривав один рік. Вписаних на курс було 36 учнів, а закінчило 26. Умовою прийняття на курс була освіта з обсягу 7 клас народньої школи. Завдання курсу було підготувати теоретично й практично учнів до праці в електро-технічному про-

мислі. Плян навчання обіймав такі предмети: релігія, українська й англійська мови, гігієна, електротехніка, математика, фізика, технологія, інсталяції і технічне креслення. На курсі було зайнятих 9 учителів. Наука відбувалась кожного дня (24 годин тижнево), а крім того, практичні вправи в робітні і при варстатах.

Фахово-доповнюючі курси. Перший курс тривав від 19.8. 1945 до 28.1. 1946, і його закінчило 226 курсантів. Він був призначений для заавансованих ремісників і провадився під наглядом «Цеху Українських Ремісників у Таборі». Курс обіймав такі відділи: кравецький, м'ясарський, пекарський,

столярський, слюсарський та куховарсько-

По закінченні першого курсу розпочалися нові фахово-доповнюючі вечірні курси, на які вписалось 341 таборовиків, з того на відділ кравецький — 56, пекарський — 43 м'ясарський — 57, столярський — 25 і на фотографічні в'дділи — 160.

Крім цього, 21.2. 1946. почався тримісячний курс квалів-підкувачів, який закінчило 48 учасників, а 1.5. 1946 створено окремий курс для годівельників коней. Цими останніми курсами теж опікувався «Цех Українських Ремісників».

Шоферські курси велись від серпня 1945 р. Всіх учасників було 421, записаних на 15 різних курсах. Більшість учасників мали теоритичне знання, закінчене іспитом; однак, з огляду на брак відповідної кількості машин для практичних вправ їзди, курси з теорії і практики закінчило тільки 35 курсантів. Крім загально-таборових курсів існував ще в Курені Молоді окремий шоферський курс, на якому було 190 курсантів, а з них 120 цей курс закінчили.

Мірничо-будівельний курс — один з перших в таборі, бо існував від 25.8. 1945 р. На курс було вписаних 35 слухачів, а до кінцевих іспитів залишилось 16. Рівнобіжно з теоритичними викладами велися вправи з мірництва і будівництва.

Технічна школа постала 25.6. 1946. Вписаних було 477 кандидатів, з того на в'дділ будівельний 43, мірничий 27, механічний 144, електро-технічний 136, лісовий 127.

Ціллю школи було дати учням теоритичне і в міру можливостей, практичне знання. Рівень навчання дорівнював рівневі середньої школи, а на відділі будівельному — рівневі вищому. Перші шість тижнів призначено на підготовчий курс із предметів: математика, фізика, хемія, тригонометрія і креслення. По закінченні цього підготовчого курсу, відбулись іспити і остаточно прийняття до технічної школи, що її програма навчання була розложена на один рік.

Лісний курс тривав півроку й закінчився іспитами при кінці квітня 1946. Метою курсу було підготувати найнижчих працівників лісової адміністрації, а саме — гайових, побережників та підлісничих.

Навчання відбувалось щоденно по 5 годин. На курсі були викладані такі предмети: українська мова, математика, історія, географія і релігія, а з фахових предметів — лісна адміністрація, початкове мірництво, кубатура, загальне лісне й ловецьке право, ловецтво, охорона лісу, лісна промисловість, експлатація, посадка, плекання лісу, тартачництво, хемічна промисловість, дорожництво та будова дерев'яних мостів. Викладачів було 16.

На курс було вписано 194 учасників, допущено до кінцевого іспиту 72, а зложило іспит 60.

Поруч лісового відділу технічної школи, організовано другий курс — нижчий лісовий, на який було вписано 120 учнів.

Рільнича школа розпочала свою діяльність 6.11. 1945. Завданням школи було перешко-

Грамота передачі рiмiнцям українського прапора вояками-українцями 2-го корпусу.

лити працівників окремих ділянок сільського господарства за зразком Західньої Європи. Більшість праці школи полягали в теоритичному навчанні.

Школу поділено на окремі курси: садівничо-городничий, годівельний, пасічний, молочарський і технологічний. Вивчання відповідало дворічній середній фаховій школі. Перший цикл викладів закінчився 2.3. 1946 р. Вписаних було 683 курсантів, з того закінчило і здало іспити 343, з цього числа на садівничо-городничому 203, на молочарському 52, на пасічному 57 і на промисловому 12.

Другий цикл викладів розпочався 15.3. 1946 р. і тривав півроку. Всіх курсантів вписалось 1046, з того на новоствореному загально-рільничому курсі було 469 курсантів. Всіх відділів було 18, а план навчання передбачав 270 годин теоритичних викладів на кожному відділі. Велику вагу було положено на загально-шкільну освіту.

Школа мала до своєї диспозиції 9 гектарів землі на терені табору, з того під управою було 6 гектарів. За перші місяці існування школи виплекано в парниках і висаджено

на городі росад помідорів 60.000 капусти 15.000, цибулі 2.000 і квітів 5.300.

Перешкодою в навчанні був брак рільничих знарядь, які не завжди можна було здобути власними силами. При школі велась теж освітня робота. Школа мала хор, секцію копаного м'яча, й секцію відбиванки.

Дяківські курси тривали п'ятеро від 14.2. 1946. На курсі викладались такі предмети: релігія, образи, сольфеджіо і диригування, церковні напиви, «гласи», св. письмо, старослов'янська мова, історія України. Навчання відбувалось по чотири години денно.

Високошкільні курси мали за завдання приготувати студентів і абсолювентів середніх шкіл до студій на чужих високих школах. Найдовше проіснував курс вищої математики, на якому було 20 учасників. В початкових місяцях пророблено такий матеріал: інтегральний рахунок, різничкові рівняння і векторний рахунок.

Студентська бібліотека-читальня була організована в листопаді 1945 р. для наукових цілей всіх таборовиків. В бібліотеці зібрано всі книжки з табору, крім тих, що були потрібні поодиноким школам і курсам. Користуватись книжками можна було тільки на місці в бібліотеці. Бібліотека була чинна кожного дня від год. 9 до 22,30. Усіх книжок було 341, з того в мові італійській 99, німецькій 68, англійській 64, українській 48, в інших мовах 29. Крім того, 33 словники. Читальня мала пересічно 38 відвідувачів денно, які користали з тих книжок.

Всі ці школи й курси провадились майже до кінця існування табору. В другій половині 1946 р. засновано ще дві нові школи, а саме — **вчительську семінарію і драматичну школу**.

Тут іще треба б згадати **Курінь Молоді**, до якого зібрано всіх юнаків із різних частин табору, в цілі проведення серед них систематичної виховної праці й вивчення, та загалом для окремої опіки. Виховання спочатку провадилось, використовуючи пластові методи, що зрештою привело пізніше до організування 4-ох пластових гуртків у Курені Молоді. З часом долучено до Куреня Молоді ще й деякі інші таборові школи, і він проіснував до кінця побуту в Італії, як «Шкільний Бльок».

Преса й радіо. 1. січня 1946 р. створено окремий підреферат преси, який обіймав гучномовець і п'ять часописів та видавав щоденно «Останні радіовісті вісті». Однак у практиці підреферентура себе не виправдала.

Гучномовець. У зв'язку з потребою постійного інформування таборовиків створено гучномовець, який мав за завдання — через голосники інформувати таборовиків, а також заступати радіо-авдиції. Передачі відбувались від початку листопада 1945 р. майже щоденно, по дві години, з ділянки політики, літератури, науки, розривок і т. д. а теж музики з платівок й виступів таборових хорів і оркестри. Напр., за перше півріччя 1946 р. відбулось 147 передач, а їх змістом

були політичносвітоглядіві статті, в числі 103, політичні вісті з преси та радіо (147), короткі гутірки на актуальні теми, концерти поважної та легкої музики з платівок, виступи таборових мистецьких груп, веселі передачі і діалоги і т. і. Крім того, замітніші імпрези в таборовому театрі передавалось через голосник «гучномовця».

З розбудовою більшої кількості власних інсталяцій голсників у таборі справ передач увійшла в нову фазу. Однак справа потрапляла на великі труднощі через брак матеріалів і через інсталяційні недоліки.

Щоденник. Журнал «Життя в таборі» почав виходити, як орган «Студентської громади», у вересні 1945 р., з 4-им числом «Життя в таборі» появилось, як загальнотаборова газета, друкована на циклостилі, в 100-3000 примірників накладу. Від 23.3. 1946 р. перетворюється на півтижневик, а з 16.6. 1946. переходить як щоденник, що появлявся 5 разів у тижні, в розмірі 4 сторінок і з накладом 220 примірників, а недільне число виходило на 14 сторінках, накладом 300 примірників. У зв'язку з появою щоденника, «Останні радіовісті» в половині червня 1946, перестали виходити.

Крім часопису під назвою «Життя в таборі», появилсь календар на 1946 рік, збірка поезій Ю. Фориса «З моїх думок», лірика Б. Бори, сенсаційна повість «Марко Бурджа» і передрук розвідки з газети «Америка» — «7 літ боротьби».

Інформаційним тижневиком, який мав за завдання інформувати і виховувати воляків, була «Батьківщина». Журнал зачав появлятись друкований на машині в кільканадцяти тільки примірниках, і від 4.9. до 7.10. 1945 р. вийшло 5 таких 14-сторінкових чисел. Далі, 6 чисел видано розміром в дванадцять сторінок на циклостилі, а від 21.11. 1945 «Батьківщина» друвалась на фототипі, розміром в 6 сторінок. Число накладу мінвалось — 500-1000 прим.

Під фірмою видавництва «Батьківщина» появились розвідки «Історія Русов», «Національне відродження Карпатської України», лірика А. Легота, календарці на 1946 і 1947 роки, різдвяноноворічні листівки (в кількох зразках), а крім того, різні потрібні для табору друки, бланкети на право їзди, спортові грамоти «Відзнаки Фізичної Справности», грамоти хору і т. і. На фототипі були теж виконані поштові таборові значки і мапа України.

Гумористичний двотижневик «Оса» появилась перший раз 12. 6. 1945 р. в формі стінної газетки 2-го полку. З восьмим числом «Оса» стала загальнотаборовою газеткою, друкованою на циклостилі. В накладі 35-300 прим. Розмір вагався: 8-12 сторінок машинового друку. «Оса» пережила Італію і якийсь час ще в Англії мала змогу «вилітати».

За редакцією «Оси», видавництво «Батьківщина» видало в 1946 р. збірку в 44 карикатури: «Зібралася кумпанія»...

Виховнонауковий журнал для молоді. З заснуванням Куреня Молоді виявилась потреба видавати відповідний журнал, який був би цікавий для юнаків і мав за завдання виховувати їх і вчити. Це завдання виконував «Юнацький Зрив», який появлявся від 15.9. 1945 як двотижневик в накладі 25-200 прим.. друкований на циклостил, розміром в 10-22 сторінки. По заснуванні в «Курені Молоді» пластових гуртків, газета перейшла частинно на юнацькопластову й такою залишилась до кінця існування табору в Італії.

Літературно - науково - популярний журнал «Наш Шлях» зачав появлятися як періодичний науковий додаток до «Життя в таборі». Пізніше виходив уже як самостійний журнал, задовільняючи потреби й вимоги більш вибагливих читачів. Журнал друкував статті на теми літературні, суспільно-економічні, лікарські, вміщував оригінальні твори таборових поетів і письменників, передруки і переклади. Наклад журналу — 220 примірників. По заснуванні «Літературно-Мистецького Клубу», редагування журналу перейшло до цього клубу, і дальші числа виходили під назвою «Гроно» — літературно-мистецький журнал.

Видавнича діяльність. З браку книжок і підручників у таборі виявлялась постійна потреба видання і передрукування деяких підручників, творів і текстів. Крім вищезгаданих видань видано в таборі вибрані твори Тараса Шевченка в накладі 80 примірників, розміром в 26 сторінок, реферати з ділянки українознавства (4), передруковано підручки англійської мови в 80 примірниках. Крім того, виготовлювано різні тексти до навчання в латинській, англійській і інших мовах на циклостил, лекції для шоферських курсів, а деякі книжки й твори переписувано для потреб шкіл на машині в кількох примірниках.

Театр, музика, мистецтво

Український Таборний Театр почав існувати з грудня 1945 р. Управа театру числила 7 членів, акторський склад — 26, технічний персонал — 22, і театральної служби — 26 осіб. Театр ставив собі за завдання будити національну свідомість, берегти моральні цінності таборової спільноти та давати таборовикам культурну розвагу. Як прем'єру виставляв театр з початком січня 1946 р. «Ой, не ходи, Грицю» і частину «Запорожця за Дунаєм», при чому жіночі ролі виконували сестри з табору в Річоне. Пізніше, з огляду на брак дозволу, театр був змушений жіночі ролі обсяджувати власними силами. З черги йшли дві ревії: одну виконувано власними силами, а другу спільно з таборовим хором. Далі ставлено комедії «Американець», «Мартин Боруля», «Ясні зорі», «Украдене щастя» і інші. Всі вистави йшли по кілька або й кільканадцять разів, даючи змогу всім таборовикам їх бачити. Крім вистав. театр брав участь в інсценізаціях на різних святкових імпрезах у таборі.

Вистави йшли в залі таборового театру, яка могла помістити 800 осіб. Для поглиблення знання акторів з ділянки театрального мистецтва, влаштовувано для членів театру виклади й лекції.

Таборовий хор почав організуватися ще в перших перехідних таборах. Пізніше в'н прийняв назву таборового хору «А» або «Бурлака». При хорі існували групи бандуристів і танцюристів. У своєму репертуарі хор мав понад 60 пісень, а крім цього, вокальний квартет — 20 пісень, 22 пісні — бандуристи, і балет — 10 танків.

За перший рік свого існування хор дав у таборі 46 концертів, у німецьких таборах — 39 концертів, в англійців — 15, в інших — 13. Крім цього, виставив у таборі дві ревії.

Хор числив 40 членів, які виступали в національних одягах. За час побугу в Італії хор відбув також 2 турне з концертами по Італії.

Хор «Славута», або хор «Б», зорганізувався в таборі дещо пізніше і головно під час виїзду хору «Бурлаки» на турне, успішно заступає його для потреб табору й виїздив з концертами до сусідніх чужих таборів.

Оркестра джезова, зложена з 11 осіб, виступала в таборі від самих початків його існування, пізніше мала свої виступи майже виключно поза табором, граючи головно для англійців.

Більше значення для табору мала **симфонічна оркестра,** яка, хоч заснувалась досить пізно й була вивінувана інструментами, переважно, виконаними в таборі, то все ж таки в короткому часі зробила великі поступи й успішно виступала в таборі спільно з театром або самостійно.

Оркестра мандолінова, яка постала в половині 1946. також добилась значних успіхів у таборі і поза табором. Всі інструменти були виготовлені власними силами.

Імпрези. З нагоди історичних роковин, особливих подій у таборі і свят, відбувались доволі часто силами таборових мистецьких груп академії, концерти чи святочні сходи. На Різдвяні Свята влаштовано святочні вечери для представників табору і запрошених гостей, з відповідною програмою.

Крім імпрез, влаштованих таборовими силами час до часу в таборі, були виступи мистецьких груп сусідніх таборів, концерти музики з платівок, передавані через гучномовець, а тричі в тиждень загощувало до табору польове кіно, яке в літніх місяцях грало під вільним небом, а в зимі або в дощеві дні — в залі театру.

Виставки самодіяльної творчості були в таборі зорганізовані трикратно й пройшли з задовільним успіхом. Одна така виставка відбулася в дещо зменшеному масштабі в Річоне. Численні відвідувачі-чужинці захоплювались головно нашими різьбарськими інкрустованими виробами.

Наукові й літературні видання в Ріміні.

Матеріали на виставку приготувляли виробничі гуртки табору, а саме: три різьбарські, два — плоскорізьби, один кошикарський, один ганчарсько-керамічний і три гуртки виробів музичних інструментів. У виставах брали участь теж таборові малярі. Таборові виробничі гуртки взяли участь і здобули признання на загально-міжтаборовій виставі мистецьких творів і виробів.

Таборова пошта. В листопаді 1945 р. при культосвітньому відділі табору організовано поштовий відділ до березня 1946 р. прийшло до табору 3.838 листів і 216 пакунків, а від таборовиків в тому самому часі відійшло 27.286 листів. Згодом у квітні 1946 р. агенди

поштового відділу передано окремій установі — для цього організованій «Таборовій пошті». Тільки за перші три місяці її праці вислано з табору 21.405 листів, а в тому самому часі прийшло до таборовиків 10.087 листів. Більшість листів приходило й відходило за посередництвом УКД в Римі.

Розшуками за родинами чи знайомими таборовиків займалися у поодиноких частинах культосвітні референти, а від часу організування Табової пошти — поштові референти окремих частин, під наглядом Табової пошти. За три перші місяці її праці вислано до Німеччини 477 розшуків, до Австрії 468, до Франції 251, до Південної Амери-

ки 629, до США 612, до Канади 517. Крім цього, 627 розшуків вислано через Міжнародній Хрест у Женеві.

Окрема комісія перепроварила розшуки й евіденцію вояків нашої дивізії, що згинули або впали в боях.

Верифікація документів. При Правному відділі в таборі створено верифікаційну комісію, що її завданням було — допомогти таборовикам у відновленні затрачених документів на основі поданих посвідок і зізнань заприсяжених свідків. В тій цілі переведено понад 150 розправ.

Установи

«Студентська громада», заснована 7.8. 1945 р. в Белярії, об'єднувала бувших студентів і абсолювентів середніх шкіл. Громада об'єднувала 232 членів. Всіх студентів, які бажали студіювати, було 341, з того агрономію — 31, архітектуру — 13, ветеринарію — 18, дентистику — 6, журналістику — 5, електротехніку — 13, експортівку — 41, інженерію — 8, лісництво — 56, машинобудівництво — 28, медицину — 59, мистецтво — 1, мірництво — 5, музикологію — 2, право — 7, технічнобудівельну науку — 12, фармацевтику — 3, філософію — 16, і хемію — 17.

Члени студентської Громади відбували майже щотижня сходини, на яких читано реферати на різні теми, влаштовувало теж святочні сходини чи академії. Зорганізовано один шаховий турнір, а в рямах загальнотаборових шоферських курсів зорганізовано 3 окремі курси для студентів.

«Цех Українських Ремісників» зорганізувався 4.11. 1945. Дійсних членів нараховував цех 44. Заряд цеху перевів реєстрацію всіх ремісників у таборі, яких начислялось 2301. З того група металева мала 675, деревна 427, текстильна 192, шкіряна 452, харчова 396, будівельна 108 і різні 51.

Цех старався, щоб зареєстровані ремісники одержували за своїм фахом працю в таборі чи поза табором. Заходами цеху відбувалися час до часу відчити на фахові теми. За ініціативи цеху і під його наглядом та співпрацею провадилися в таборі «Реміснична школа» і інші ремісничі й фахово-доповнюючі курси.

Об'єднання вчителів» організовано в таборі 5.3. 1946. Метою товариства була організація всіх таборових учительських сил для найдодільнішого використання їх у фаховій праці. Переведена реєстрація вчителів виявила, що в таборі находилося 123 вчителів різних шкіл.

При «Об'єднанні» працювала програмова комісія, яка уклала програми навчання для шкіл. В цілі підвищення кваліфікації вчителів уряджувано в 7-класовій і рільничій школах госпітаційні лекції.

«Товариство Українських Інженерів і Техніків» створилося в таборі 6. 6. 1946 р. Завданням товариства було об'єднати українські технічні сили для якнайкращого використання їх у праці. Т-во начисляло 49 звичайних

членів та 10 надзвичайних. З ініціативи цього товариства створено середню технічну школу.

«Товариство Українських Вояків-Філятелістів» засновано 1.5. 1946 р., а його метою було полегшувати виміну поштових марків між членами та ділитись набутим знанням. Т-во мало 23 членів, які час до часу сходились на спільні зібрання. З ініціативи «Товариства У.В.Ф.» видано в таборі поштові марки в кількох серіях, а саме — 28 різних зразків.

«Літературно-Мистецький Клуб» засновано 24.6. 1946 р. Він мав бути місцем виміни думок і плянів мистців, робітників пера, музики, малярів і акторів. Члени й прихильники клубу сходились на зібрання, на яких обговорювано твори таборових письменників або відбувалися реферати на літературно-мистецькі теми і т. і.

Мистецька Спілка Малярів «Веселка» зорганізувалась 26.2. 1946 р. Це мистецьке об'єднання брало участь у виставках самовиробництва і таборового мистецтва, у праці в таборових виданнях, конкурсах і т. і. та рівномірно розділювало обов'язки, які накладало на малярів таборове суспільне життя.

Спорт

Спортова підреферантура табору керувала цілістю спортового життя в таборі, при помочі спортових референтів по всіх самостійних частинах. Крім них, існувала ще аматорська суддівська колегія та таборова комісія відзнаки фізичної справности. Спортова праця провадилася в поодиноких секціях, які систематично відбували тренінги і періодично влаштовували спортові змагання в таборі або з спортовими дружинами сусідніх таборів.

Секція копаного м'яча числила 14 дружин, які впродовж року розіграли понад 100 змагань. Футбольна репрезентація табору брала участь у турнірі копаного м'яча з сусідніми 11 таборами округи Ріміні і зайняла в таблиці ігор 2 місце.

Секція відбиванки мала 12 дружин і зорганізувала в першому році 4 турніри.

Секція кошівки числила 7 дружин, які влаштовували турнір за визначення мистця в цій ділянці спортових ігор.

Секція стук-пук (столовий теніс) розіграла 4 змагання з сусідніми таборами, при чому одне змагання програла, а три виграла.

Пливацька секція кожного літа влаштовувала на морі пливацькі змагання.

Боксери (аматори) розіграли 4 зустрічі з репрезентаціями сусідніх таборів, при чому три зустрічі виграла. Пізніше відбулися теж змагання за мистецтво в боксі, в кожній вазі зокрема.

Легкоатлетична секція влаштовувала в таборі кілька змагань, при чому запримічувалось постійне крацання рівня спортових осягів і фізичної справности змагунів.

Крім повищих секцій, існувала ще секція шахістів, яка розіграла змагання за мистецтво табору; крім того, відбувалися шахові

Гумористичний двотижневик «Оса» в Римі й на «другому етапі».

зустрічі з репрезентаціями сусідніх таборів. Спортова референтура випустила кілька чисел спортивного журналу, який появлявся неперіодично.

На цьому цей короткий огляд культурно-освітньої і виховної праці проробленої в таборах полонених в Італії кінчаємо. Ми навели головню працю, яка розгорнулася була дуже широко в продовж 1945-46 рр., а менше наголошуючи 1947 р.к з уваги на брак вичерпних даних про розгортання культурно-освітньої і виховної праці в згаданому році. Одначе, навіть і вищесказаного вповні вистачає, щоб показати як проводилась культурно-освітня й виховна праця в українських таборах полонених в Італії. А якщо брати на увагу таборіві «гаразди», треба ствердити,

що зроблено було дуже багато, хоч... може й можна б було ще більше й краще зробити. Вся ця культурно-освітня й виховна діяльність дала нам, кол. воякам розуміння й значення ролі українця кол. вояка в суспільно-громадському й культурно-освітньому житті, й змінила його насагу йти шляхом послідовної праці для добра своєї Батьківщини й народу, й вистояти вірно й непохитно на своїй стійці, так як колись він тояв на стійці зі зброєю в руках, так і тепер він стоїть на стійці оборони інтересів українського народу.

Можливо, що табір додав нам кол. воякам те, чого не міг нам дати чужий однострій.

(«Вісті» чч. 1-6. 1953)

Офензивна доктрина советської армії

Сьогоднішня советська мілітарна доктрина базується на тому, що майбутня світова війна матиме два періоди. Перший період характеризуватиметься тим, що офензива буде дуже короткою і виявиться в обмінному обстрілі атомною зброєю головних мілітарних об'єктів. Крім неї, ворога обстрілюватимуть також різнородними ракетами, а від усього цього, разом узятого, постане велике знищення міст та індивідуальних центрів й осередків військового значення. З хвилиною, коли обидві воюючі сторони зужують увесь запас атомних бомб і ракет, настане другий період, в якому основну офензивну силу матимуть льокальні бої, ведені при допомозі конвенційної зброї. На протязі цього періоду перемога буде по тій стороні, яка зуміє до нього краще підготуватися та матиме ефективніше забезпечення всіх родів наземних, повітряних і морських сил.

Советський збройний потенціал поділяється на 5 головних родів зброї, до яких належать:

1. Польова армія або піхота,
2. Повітряна фльота,
3. Ракетні війська,
4. Військово-морська фльота і
5. Протилетунські та самооборонні частини.

Найважливішу роль в ньому відіграють сухопутні армії, які творять його основу, а найголовнішою і наймогутнішою їх зброєю є танк. ССРСР має сьогодні близько 60.000 різних типів, розміру й ваги танків. Із цього числа приблизно 45.000 є в розпорядженні моторизованої піхоти, завжди обсажені військом та знаходяться в стані постійної бойової готовності, а решта 15.000 — творять резерву. При цьому слід зазначити, що від 12-ти до 15-ти тисяч танків, у більшості типу »Т-34«, влучені в склад армій, стаціонованих у різних сателітних країнах Європи.

На підставі тверджень советського маршала й директора військової академії П. Ротмістрова, кожна советська танкова дивізія має в своєму складі 400 танків різних типів, до яких доходять ще розвідувальні танки й танки-вини-

щувачі, а моторизована піхотна дивізія диспонує 250-ма танками. Загальна продукція танків у мирному часі становить біля 6.000 річно, але в часі війни ССРСР є спроможний збільшити цю продукцію до 30.000.

Оперативні завдання советської армії базуються на окремому військовому законі, вказуючому, що вона повинна окупувати територію противника й у першу чергу знищити його оборонну силу, а потім ударемнити на своєму шляху будь-які прояви спротиву. Звідси бере початки головна доктрина советів, базована на клясичному знищенні всього, що ставить опір їхній перемозі, яка в своїй основі має абсолютну перевагу власних збройних сил над ворожими й виводить на перший плян силу армії, здатної знищити ворога цілковито. Тут велика увага приділяється атомній зброї, у володінні якого совети інтенсивно вишколюють своїх вояків, при чому переводять цей вишкіл у дуже досконалії форми, так, що кожний вояк міг самостійно оперувати як атомною, так і конвенційною зброєю, влюбій военній ситуації.

АГРЕСИВНІСТЬ СОВЕТСЬКОЇ АРМІЇ

Оскільки офензива є розрахована лише на те, щоб знищити противника, агресивне керування нею мимоволі спрямовується до примітивних метод битви, а дефензивна акція, навіть тоді, коли є можливості формувати з'єднання, є другим важливим чинником советської армії. Советська доктрина розподіляє атаку (наступ) на 4 етапи:

1. Розрахунок на сполучення,
2. Захоплення силою або спаралізування оборони противника,
3. Остаточний прорив і
4. Експлуатація ворожого запілля до максимуму, включно з використанням цивільних осіб.

Якщо советська армія здійснить свої пляни так, як їй на це дозволятиме бойова якість її атомних сил, тоді вона зможе нанести ворогові необмежено сильний удар, поєднуючий атомну зброю з повітряними нападами, при чому мусять координувати дію всіх родів зброї, з конвенційною включно. Тому

теперішня советська армія є дуже сильно організована, вишколена й озброєна та знаходиться в стані постійного поготовля для відповідної зустрічі любого мілітарного конфлікту. Вона спеціально ретельно вишколюється в протидії ефектам атомної, хемічної та біологічної зброї і є добре підготована до спротиву подібного роду наступам чи атакам. До того ж советська самооборона має в своєму розпорядженні великі інженерно-технічні засоби, які вона сформувала в окремі батальйони спеціального призначення. Сюди відносяться різноманітні копачі, бульдозери та інших родів допоміжні машини.

ТАКТИКА НАСТУПУ

Довготривале тактичне приготування до наступу на ворожі позиції в сьогоднішній советській армії не існує. Основна її тактика в цьому напрямі базується тільки на швидкості. Після нового советського закону, військові частини червоної армії вестимуть атаку на ворожі об'єкти безпосередньо з маршової колони, без будь-якого спеціального приготування та без окремої супроводжувальної сили. Якщо ворог зуміє запобігти цій акції і буде готовий до оборони, тоді пробійні частини повинні зайняти свої позиції, а решта військових з'єднань, автоматично розбившись на дрібні й вузькі колони, матимуть своїм завданням змусити ворога вживати його атомну зброю в мінімальній кількості.

Ця метода створює пробійним частинам добру можливість для концентрації і готовости до дальшої атаки. Незадовго перед проривом, пробійні з'єднання, без обниження своєї швидкості й розрахунків на необхідну допомогу, мусять якнайдалі в запілля ворога, знищуючи при цьому всі забезпечені пункти й цілу оборонну зону. Сильні й тяжко доступні ворожі укріплення пробійні формації повинні старатися оминати, або оточити їх авангардами своїх перших панцерних одиниць, але при цьому їм треба бути дуже динамічними, бо головним уставом советської армії є її якнайінтенсивніша мобільність під атомними конвенційним обстрілами.

Як бачимо з вищеподаних тверджень,

нинішня советська армія повністю перейняла німецьку наступальну тактику пробійних СС-івських армій з часів другої світової війни. І не надаремно генерал-лейтенант советської армії Курбасов каже, що армія повинна втримати швидкість атаки в повному розумінні цього слова, щоб ворог не мав найменшої можливости організованого відступу. Вона мусить пересуватися з одного сектора до другого якнайшвидше, з розрахунком нанести ворогові нищівний удар та мати від обстрілу ворожої атомної зброї мінімальні втрати, а потім при допомозі енергійних акцій примусити цю зброю замовкнути. Це, властиво, є найголовніший ключ для перемоги в модерній війні.

ТЕХНІКА НАСТУПУ

Теорія офензивної атаки советської армії, як уже згадувалося, вказує на швидке темпо операцій, що створює для наступаючих частин можливість глибокого прориву в запілля ворога, до його стратегічних й інших об'єктів. З огляду на це, кожна частина советських збройних сил, від батальйону починаючи й на армії закінчуючи, має в своєму складі перший і другий ешелон та резерву. Послідовність наступу розвивається так: коли перший наступаючий ешелон заломлюється під ударами ворога, тоді другий ударний ешелон розвиває свій наступ через перший заломаний, а перший у міжчасі відходить у запілля, доповнюється резервою і є готовий знову до наступу на зміну другому і т. д. Як бачимо, ці дві бойові частини, при допомозі резерви, можуть вести конвєрним порядком постійний наступ на протязі досить довгого часу.

Обидва ешелони й резерва озброєні найкращою автоматичною зброєю та забезпечені всіми найнеобхіднішими середниками для ведення ефективного наступу протягом якнайдовшого часу. Вишкіл вояків таких проривних частин переводиться дуже дбайливо і всебічно та є розрахований на те, щоб кожний вояк був здатний вступати в бій із ворогом індивідуально, а, крім того, міг кожночасно взяти на себе командування в тому випадку, коли його зверхник не буде в силі керувати боєм. *(Далі буде)*

ВИЗНАЧНЕ ДВАДЦЯТИЛІТТЯ

Репортаж із Воляцького З'їзду в Рочдейлі.

Пам'ятний 1943-ий рік... Гаряче, за-
лите пекучим промінням сонця літо. На
сіножатях пахне медом скошена трава,
а в довкільних полях досягають наліті
пшениці й жита. Тільки жайворонка не
чутно. Сховалася життєрадісна співуча
пташка, перелякана безустанним громом
гармат, димами незлічених пожеж, гур-
котом пропелерів смертоносних ескад-
рилій. На сході — справжнє пекло. Там
у смертельному бою зударилися дві
жахливі сили — тисячі літаків, десятки
тисяч панцерів, мільйони вояків. І
ллється потоками кров, скрегоче криця,
б'ють гармати, рвуться стрільна, вибу-
хають бомби, палають села й міста Ук-
раїни. А на галицьких землях піднесен-
ня і рвний дух. У Львові, Перемишлі,
Тернополі, Коломиї, Станиславові Чорт-
кові — всюди бойові дефіляди. Для бо-
ротьби з одвічним ворогом України
Москвою твориться бойова українська
формація. А потім численні важкі ета-
пи — Нойгаммер, Броди, Словаччина,
Каринтія, Фельдбах, Ріміні...

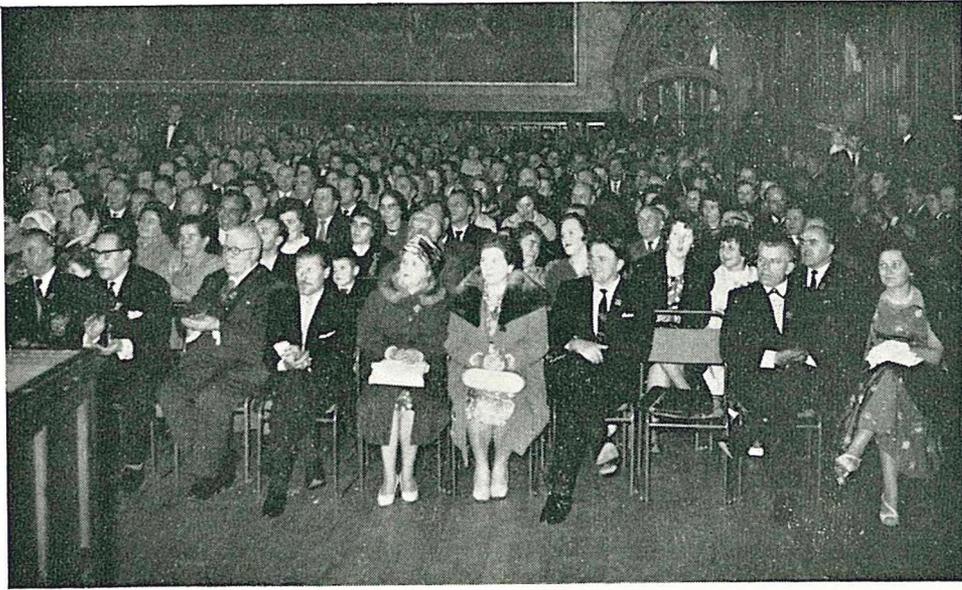
Все це з новою силою воскресло в
спогадах колишніх дивізійників, коли
вони 28.9. ц. р. з'їхалися звідусіль до
Рочдейлю на Воляцький з'їзд, відзнача-
ючий 20-річчя з часу постановня І-ої Ук-
раїнської Дивізії УНА. Те, що мало міс-
це 20 років тому, лишилося живим і по
сьогодні, а його маркантність позначи-
лася на всьому — у відкритті свята го-
ловою ОбВУ на В Британію сот. М. Бі-
лим-Карпинцем, у привітах о. рад. А.
Бабія, ред. Ф. Кордуби з Мюнхену (від
Братства І-ої УД), д-ра С. М. Фостуна
(від СУБ-у й УВС).

Письмових привітів, які відчитував
інж. Т. І. Кудлик, було дуже багато:
від генерал-полковника П. Шандрука,
від генерала М. Капустяньського, від пол-
ковника ГШ В. Мальця, від голови
СУБ-у проф. Р. Лісовського, Клябу
Старшин-Українців, Легіону Симона
Петлюри, Фронту Симона Петлюри,
Союзу Українських Ветеранів, Україн-

ського Християнського Руху, ПЛАСТУ-
КВОМ-у, СУВВ, ВО УНРади, ОУЖ,
пані Г. Мельник-Калужинської, УПОК,
СУМ-у та Т-ва Українських Вільних
Журналістів у В. Британії.

Від англійців З'їзд вітав мр. Дж.
Бровн (АУТ-во), а письмові привіти на-
діслали: член британського парламенту
Джек МакКанн, син британського пре-
м'єрміністра Мавріс Макміллан із дру-
жиною, посадник м. Олдгаму Дж. Г.
Бродбері з дружиною, шеф рочдейльсь-
кої поліції Джелл, заст. голови АУТ-ва
Ванстон, директор рочдейльської газети
»Рочдейл Обзервер« Дж. Н. Коккрофт,
панна К. Джеймс та п. Т. Нормантон.

Слідувала доповідь д-ра С. М. Фосту-
на, оцінюючи постановня І УД УНА з пер-
спективи минулих 20 років як факт
вияву українського національного праг-
нення до боротьби за визволення й уса-
мостійнення України. Подавши присут-
нім короткий огляд ситуації на фронтах,
головним чином на східньому, допові-
дач подав характеристику тих передумо-
в, які довели до створення Дивізії,
навітлив її історію, а потім так само
коротко зупинився на перегляді трагіч-
них подій під Бродами, де українські
вояки, зударившись з ордами комуні-
большевицької Москви, по-геройському
виконали свій воляцький обов'язок су-
проти Батьківщини-України та її наро-
ду. Нехай залишиться безсмертною пам'
'ять про наших побратимів, які поляг-
ли на фронтах II-ої світової війни,
змерли в таборах військовополонених,
у концтаборах, у в'язницях та на зас-
ланні, — сказав він, — а потім, щиро-
сердечно вітаючи всіх старшин, підстар-
шин і вояків І УД УНА, розкинутих
сьогодні по цілому світі, побажав їм
багато щастя, здоров'я, сил і витрива-
лості в житті й служінні Україні. Несі-
мо ж гордо й непохитно прапор виз-
вольної боротьби, піднятий нами 20
років тому, — закінчив свою доповідь
д-р С. М. Фостун, — і вірмо, що прийде

Учасники Вояцького З'їзду в концертній залі.

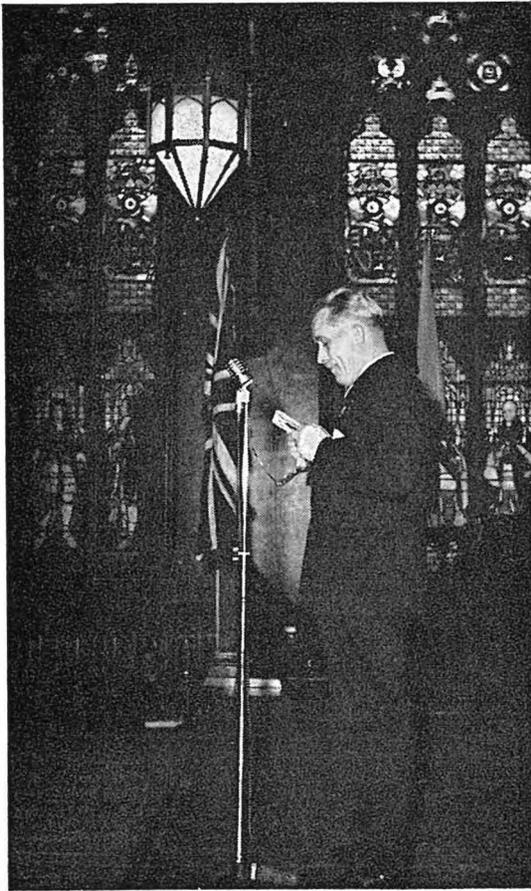
час, коли на Софійській площі в Києві знову залунає ритмічний крок українського вояка й замають рідні прапори. Тоді прийдемо на цю площу й ми колишні вояки І УД УНА, й разом з іншими воїнами української національної революції святкуватимемо велике свято Воскресіння України.

Доповідь в англійській мові виголосив радник Джон Фокс, бувший майор британської армії, учасник двох світових воєн та досмертний член «Британського Легіону». Подавши в ній вичерпний огляд світової кон'юнктури, він охарактеризував причини створення І УД УНА, а потім підкреслено наголосив той факт, що, стало перебуваючи на східньому фронті, ця Дивізія не дала по військах західніх альянтів ані одного пострілу. Власне те, що її бойова сила ніколи не використовуватиметься на будь-якому із західніх фронтів, і було найголовнішою передумовою творення цієї Дивізії. Кінчаючи свою доповідь, майор Д. Фокс відмітив, що сьогодні, коли вже минуло 20 років, українці продовжують боротьбу проти Москви за своє визволення.

Я був їхнім великим приятелем від самого початку, — заявив він, — і зараз твердо вірю в те, що прийде той радісний день, коли вони повернуться на свої увільнені від московського окупанта землі.

Дещо пізніше, коли посадник м. Рочдейлю з дружиною, в присутності посадниці м. Бері, давав прийняття для членів ГУ ОБВУ та запрошених гостей, зв'язковий між українцями й англійцями цього міста п. М. Музика, з нагоди 70-річчя майора Д. Фокса, вручив йому, як почесному членові ОБВУ, в дар від місцевої української громади «Історію України» о. І. Нагаєвського.

Програма мистецької частини з'їзду була досить різноманітною. Манчестерський хор «Гомін» під кер. проф. Я. Гордія з великими бравурністю, силою й розмахом відспівав кілька пісень стрілецького характеру, серед них «Вие буря», «Набирали рекрутиків». «Бо війна війною» та «Ой, видно село» (останню пісню, на пропозицію диригента разом із хором, співала ціла зала). Особливо маєстатично-широко й грим-

Промовляє п. ред. Ф. Кордуба з Мюнхену.

ляче прозвучали слова пісень «Рам'я в рам'я» та «Конотоп» — обидві композиції проф. Я. Гордія.

Лондонський танцювальний ансамбль «Лиман» під кер п. М. Ткачука виступив із чотирма українськими народними танками — «Привітом», «Запорожцем», «Прядільницями» й «Гопаком». Всі вони мали масовий характер, але, на жаль, малі розміри рочдейльської сцени не дали можливості танцюристам розгорнути танків на повну широчінь їхнього малюнку. Проте, багатолюдна аудиторія прийняла кожний із них дуже тепло, спеціально завзято оплескуючи солістів ансамблю М. Ткачука, Р. Стеткевича та А. Нестора.

Загальні симпатії і зацікавлення викликала поява на сцені тріо — пп. Я. Бабуняка та братів-валійців В. й Г.

Джонсів. Під фортепіановий упровід п. Я. Бабуняка відспівав жартівливу українську пісню «Ой, скажіть, добрі люди», а один із валійців на превелике здивування присутніх добірною українською мовою виконав «Чорні брови» та «Синю чічку», як також арію герцога з опери «Ріголетто» (в італійській мові) та «Шері» (в англійській мові). За гарний голос і добре виконання пісень (у першу чергу українських) соліст-тенор отримав цілком заслужену овацію.

Пан Я. Бабуняк з'явився на сцені ще раз, уже з бандурою, в супроводі другого молоденького бандуриста І. Чуби, з яким проспівав дует «Ой, на горі, там жінці жнуть». І. Чуба — хлопчик із цілковито дитячим голосом, тому про спів говорити багато не приходиться, але за гру на бандурі треба похвалити. Те саме торкається й до рочдейльського акордеоніста Ф. Мороза, відігравшого дві настроєві пісні-танго — «Далекий світ» і «Лети, тужлива пісне». Приємно стверджувати те явище, що з нашого середовища ступнево виблискують молоді таланти, які, при наполегливій праці над собою та безпереривному удосконаленні, в майбутньому потімуть нести в світ красу й чар українських мелодій.

На закінчення не можна не згадати про п. П. Татарина, який із великим динамізмом продеклямував вірш «Вірю».

Танцювальна забава була третьою й останньою частиною програми Вояцького з'їзду, а ввесь її перебіг позначився великою рухливістю, бризками невимушеної дружності, кипучих веселощів та завзяття. Обидві оркестри (ноттінгамська й олдгамська) грали напрочуд добре, а сольоспіви пп. О. Пицка та Я. Бабуняка під супровід оркестр додавали загальній атмосфері ще більшої інтимності, заохочуючи до танців усе нові й нові пари. Можна лише пошкодувати, що малі розміри залі обмежували кількість танцюючих та їхні спроможності.

Кульмінаційним пунктом забави, як і щороку, став вибір королеви краси. До конкурсу зголосилося 10 кандидаток, і 7-особове журі в складі п. інж. Т. І. Кудлика (голова) та членів — минулорічної королеви краси на В. Британію панни Г. Маскової, д-ра С. М. Фостуна, ред. Ф. Кордуби, проф. В. Шаяна, пані

II-на Данута Чуба, королева краси на 1963 рік.

А. Остап'юк та п. Кіщука мали поважні труднощі зі своїми вирішеннями. Зрештою, воно оголосило результати: 1-е місце панна Данута Чуба — (Манчестер), II-е — панна Стефа Нестор — (Лондон) і II-ге панна Галина Максим'юк — (Аштон). Під грім оплесків панна Г. Маскова укоронувала нововибрану королеву, а сотн. М. Білий-Карпинець її привітав.

Ще кілька танків, а потім — останній вальс. Баль закінчився, кладучи кінець

і цілому з'їздові, що рік-річно стає найвидатнішою подією в житті бувших українських вояків у В. Британії. Цього року він мав спеціальне значення, ту маркантність, про яку згадувалося на початку. І коли змовкли звуки музики, коли зникли веселощі й затих безжурний сміх, мужні вояцькі обличчя споважніли знову. Ось вони, колишні греннадери. Сотні їх — старшини, підстаршини, вояки. Вони не вбрані в однострої, не носять на головах шоломи, не мають

Члени Гол. Управи ОБВУ й запрошені гості — учасники Вояцького З'їзду на прийнятті в посадника міста Рочдейлю.

на грудях автоматів — сьогодні вони цивільні люди. Але в їхніх очах палає той самий нестримно-молодечий порив, як 20 років тому, коли вони, взявши зброю в м'язисті руки, стали крицевими лавами до змагу «за честь, за славу, за народ».

Минуло 20 років, але бувші дивізійники не перестали бути вояками. Вони й далі воюють із ворогом на всіх фронтах. Воюють сьогодні, будуть воювати завтра, воюватимуть так довго, поки не

буде виборена мета, за осягнення якої в бойових операціях на території цілої України, зі Сяну почавши й через Маківку та Лисоню на Дону закінчуючи, склали по-геройському своє буйне життя незлічні тисячі борців-побратимів на передпіллях станції Крути, під Базаром, на схилах карпатських косогорів, у мочарах Волині й Чорному лісі, під Бродами, Підгайцями, Княжим, Гляйхенбергом і Фельдбахом. Вони чинять так, бо в цьому їхнє історичне призначення.

УКРАЇНЦІ, КОЛ. ВОЯКИ!

СТАВАЙТЕ ЧЛЕНАМИ ОБВУ

НАЙБІЛЬШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КОМБАТАНТСЬКОЇ

ОРГАНІЗАЦІЇ В ЄВРОПІ!

П-на Лідія Лещини, королева краси Відділу ОбВУ в Брадфордї.

З діяльності ОбВУ

ВОЯЦЬКИЙ З'ЇЗД У НОТТІНГГАМІ

Вояцький з'їзд, якого б не було характеру, — це малий внесок у тяглість військової традиції. Ці слова взято з доповіді. Немає сумніву, що це є правдою, хоч і не в дослівному мілітарному сенсі, але напевно в нашій готовості до організації такої сили.

На з'їзд з'їхалися люди, які багато разів уже засвідчили свою тверду волю до чину.

Перша частина з'їзду відбулася в парку. Організатори з'їзду, мабуть, замовили їй погоду, бо раз на зміну в суботу «засяло сонце золотек». Приїжджає автобус за автобусом. Висаджується дивізійна братія, але вже не з наплечниками і крісами, а з дружинами й дітворою. З Лондону приїжджають представники Головної Управи ОбВВ: сот. М. Білий-Карпинець та д-р С. М. Фостун. Після короткого пошукування за старими знайомими, бувші дивізійники як колись, стають у три лави до звіту. Чи можна забути ті часи? «Струнко! Вліво глянь!» — п. П. Кіщук (зв'язковий ОбВУ на середущу Англію) здає звіт п-ві сот. М. Карпенцю, після якого б. дивізійники відгукуються вояцьким привітом «Слава!». Так як колись, так і тепер, станули перед імпровізованим вітарем бувші вояки і в щирій молитві вислухали молебень, що його відправив б. старшина УСС о. Паславський, в асисті б. хальського. Ця частина з'їзду закінчилася дивізійників о. д-ра Музички і о. д-ра Мидефілядою, яку відібрали наші священики та представники Головної Управи ОбВУ.

Друга частина з'їзду відбулася в новозбудованій українській залі, якою гордяться ноттінгамці, їй розпочалася зачитанням вояцької присяги, а зібраний хор (Ноттінгам, Лестер, Дарбі) пригадав б. воякам дивізії її пісню «Дивізіє, гей, рідна мати».

У наступному слові п. Кіщук, привітарши присутніх, передав привіт усім дивізійникам, розкинутим по цілому світі. Після вступного слова пп. П. Кіщук і К. Руснецький перевели апель поляглих.

Головну доповідь, коротко, повійськово, виголосив п. Р. Старасольський. Прелегент, подаючи політичну скомлікованість світової кон'юнктури творення в часі дивізії, яка мала стати частиною в лавах ворожої нам німецької армії, накреслив їй характер та ідейно-мілітарну настанову її членів.

Пані О. Роснецька прекрасно, як і завжди, передала «Молитву матері», яка в її інтерпретації викликала глибоко емоціональні почування у всіх слухачів.

Пан сот. М. Білий-Карпинець ще раз підкреслив почесне завдання вояка, який, ризикуючи життям, бореться збройно за свій нарід.

В наступній точці програми виступив п. О. Пицко, який при акомпаньяменті фортепіану, проспівав пісню «У горах грім гуде» та Бо війна війною», струнна оркестра наших наймолодших сумівців під керівництвом п. Р. Скаліша своїм виступом не тільки збагатила

програму, але запевнила стару войну, — як сказав п. Кіщук, — що на зміну старшим до боротьби з окупантом України придуть юнаки, згуртовані у своїх молодечих організаціях.

Під кінець цієї частини з'їзду всі присутні на залі, разом із хором, пропівали декілька

дивізійних пісень та закінчили піснею І. Франка «Не пора, не пора».

Після мистецької частини з'їзду відбулася забава з танцями, на якій грала ноттінгемська українська джазова оркестра.

Всім організаторам з'їзду належить за їх труд щира подяка. **Дивізійник**

ОКРУЖНЕ СВЯТО ОБВУ В РАЖДЕНІ

У неділю, 6. 10. ц. р., в місті Раждені відбулося ювілейне святкування 20-річчя І-ої УД УНА, влаштоване стараннями Округу ОБВУ Південь. Свято відкрив зв'язковий на Округу Південь п. С. Ришкович, підкресливши у своєму вступному слові важливість творення І-ої УД УНА для української революційно-визвольної справи та завдання бувших українських вояків на майбутнє, після чого відчитав глибокопатріотичний привіт місцевого душпастиря о. І. Гасяка.

Зібраних бувших вояків та численних гостей вітав із доручення найстаршого ветерана Визвольних Змагань ген. М. Капустянского, від себе особисто та в імені Т-ва колишніх вояків І-ої УД УНА в Німеччині ред. Ф. Кордуба, а потім у коротких рисах подав причини творення дивізії, її ролі в часі II-ої світової війни для протимосковської боротьби українців та дещо докладніше зупинився над Бродами. Брідська битва — сказав він — була останньою битвою за княжий город Льва та, рівночасно, збройним захистом прав української нації. Тому Броди залишаться в нашій історії символом прагнення до волі. При цьому був наголошений факт, що дивізія мала соборницький склад і визнавала лише одну ідею — боротьбу за УССД, а після цього слідував заклик до братерства й дружби поміж вояками, до плекання вояцького духа в майбутньому, бо він буде потрібний для дальших героїчних змагань, які виростять нове життя.

Д-р С. М. Фостун передав присутнім привіт від ГУ ОБВУ, вітав ред. Ф. Кордубу персонально та склав подяку зв'язковому ОБВУ Округу Південь п. С. Ришковичу за великий вклад праці в організацію окружного свята. Опісля розглянув ту ролі, яку дивізія відіграла в минулому, яку відіграє тепер, та

яку відіграватиме в майбутньому, коли дійде до нового бою України з Москвою. Тримаймо в своїх руках високо й гордо прапор визвольної боротьби, піднятий нами 20 років тому, й донесім його на площу Св. Софії в Києві, — закінчив промову д-р С. М. Фостун.

Із деклямаціями виступали: поет М. Верес — «Товаришеві з-під Бродів», Галина Дмитрик — «Ти йдеш» та М. Мадалюк — «Друзям з-під Бродів».

Головну частину мистецького відділу програми виповнив виступ лондонського танцювального ансамблю «Лиман» під кер. п. М. Ткачука, продемонструвавши аудиторії аж 9 українських народних танків. Лондонські танцюристи подобалися всім за свої звинність і завзяття, тому кожний виконаний ними танок публіка нагороджувала їх зливою оплесків, але в найбільшій мірі їй, здається, припала до вподоби «Прядільниці», «Запорожець», дівочий «Козачок» та фінальний «Гопак».

У перервах між окремими танками лондонська оркестра (квартет) виконала «В'язанку стрілецьких пісень» а піаніст п. Л. Плетінка відіграв на піаніно кілька музичних творів.

Після подяки, складеної всім учасникам програми зв'язковим Округу Південь п. С. Ришковичем, та врученням квітів, по короткій перерві, мала місце танцювальна забава, на якій грала та сама оркестра, а присутні знаменито бавилися до 10-ої години вечора.

В загальному ціле свято, що коштувало його організаторів, а спеціально п. С. Ришковичу, багато труду й клопотів, було дуже вдалою імпрезою, яка напевно послужить добрим імпульсом для всебічного поживлення діяльності української громади в Ражден та його околицях.

20-ТИРІЧЧЯ ПОСТАННЯ І УД УНА У ДАРБІ

Дня 8-го вересня о год. 6-ій вечора зійшлись бувші вояки І УД УНА, щоб відсвяткувати 20-тиріччя заснування Української Дивізії.

Зібрання відкрив голова місцевого Відділу ОБВУ п. Гладун, з'ясовуючи у вступному слові значення збройних сил, а зокрема І УД. Опісля попросив усіх присутніх повстанням з місць та однохвилинною мовчанкою вшанувати пам'ять поляглих вояків.

З черги місцевий хор під керівництвом п.

В Мельниченка відспівав марш «Дивізіє, гей, рідна мати».

Дсповідь виголосив п. Н. Л. Б., після чого хор знову виступив з вояцькими піснями, а п. Федоришин продеклямував вірш Бори «Мрія».

Під кінець, на пропозицію диригента хору п-на Мельниченка, всі присутні на залі, разом із хором, відспівали дві маршові дивізійні пісні.

Присутній

20-ТИРІЧЧЯ 1-ШОЇ УД УНА В БОЛТОНІ

Найбільшою запорукою існування кожного народу — це існування власної національної армії, яка виборолала б самостійність для свого народу, а пізніше цю державну незалежність збройно захищала перед народами-хижаками. Як немає своєї армії, не легко збудувати свою державу, а тим більше в наших умовах, тому то з тією інтенцією, наші політичні і військові діячі 20 років тому назад започаткували на українських землях, окупованих гітлерівським загарбником, творення 1-шої УД, яка, вже під кінець війни, перетворилася в УНАрмію.

1-ша УД УНА була чисто українською військовою соборною формацією, в рядах якої знайшлися українці з усіх закутин нашої просторі Ватьківщини.

Ця подія для нас, українців, має історичне значення, хоч деякі свої і чужі ставилися, чи ставляться ще тепер гіпокритично. Але всупереч цього здорово думаючий загаль української еміграції на чужині так же само як наша спільнота округи Лянкашпир, Англія, оцінюючи цю подію з позиції боротьби за незалежність України, за ініціативою Відділів ОБВУ відмітила 20-тиріччя утворення 1-шої УД УНА величаво.

У день 10-20-го серпня ц. р. з'їхалися із окрених міст до Болтону біля 500 ветеранів-дивізійників з дружинами, та чимало українського громадянства, щоб узяти участь у тому рідкісному святі.

В одній із великих і кращих залей міста, удекорованій національними і дивізійними прапорами, відзнаками та написами, бувший дивізійний капелян о. Маркевич, започаткував свято відправленням Молебня та виголосив релігійно-патріотичну проповідь.

Після Молебня зв'язковий Ініціативного Комітету п. М. Музика відкрив словом святочну програму вечора та вів її до кінця.

З боку англійців, почесний член ОБВУ, мр. Дж. Бравн, зложив привіт з нагоди цього відзначення в англійській і українській мовах.

Основну доповідь виголосив сотн. М. Білий-Карпинець, в якій вказав на значення утворення УД, даючи свою аналізу, як очевидець і учасник. Шановний прелегент говорив: «Творення УД було доцільним і на часі, хоч українська концепція не годилася з німецько-гітлерівською концепцією в той час, як формувалася дивізія, але ми були впевнені, що служитимемо своїм ідеям і цілям, тобто вести боротьбу за українську справу. Геройська боротьба дивізії під Бродами та на інших відтинках східного фронту довела проречисто, що ми вміли збройно стати в обороні свого народу».

Український нарід до творення УД поставився позитивно, бо іншого виходу не було, хоча ми всі передбачали, що може статися в недалекій майбутності.

Прелегент, наводячи приклади, згадав, між іншим, книжку американського автора Монтгомері, в якій пишеться: «Угорщина дуже погано зробила, що пішла з німцями, але дуже добре зробила, що боролася проти Москви».

Ми не повинні соромитися за те, що в чужих мундирах боролися за українські ідеали. Ми даліше стоятимемо непохитно і стійко на своїх позиціях проти московського імперіялізму так, як стояли тому 20 років в обороні прав українського народу до державного самостійного життя, і заявляємо сьогодні вільному світові, який тепер важко пскутує за свої помилки, надалі продсвжувати боротьбу проти московського загарбника аж до остаточної перемоги.

Під кінець своєї доповіді прелегент, згадавши тих героїв, які склали свої буйні козацькі глови за українську справу, навів цитуату з творів Ціцерона: «Якщо ми не можемо віддячитись, то помолімся і будьмо горді за впадших героїв».

У мистецькій частині струнна оркестра під керів. п. І. Маслівця у своїх двох виступах виконала в'язанку українських народних і стрілецьких пісень та мелодій, які були прийнятні музикальною публікою рясними оплесками.

Бандурист п. Я. Бабуняк і його молоденький учень І. Чуба виконали в супроводі бандур «Ой на горі там женці жнуть», «Дівча в сінях стояло», «Приймак» та інші жартівливі пісні, якими захоплювалися присутні.

Жіночий хор під керівн. п. Г. Болюбаша виконав слідуючі пісні: «На Україні дзвони дзвонять», «Набирали рекрутоків», «Ой горе тій чайці», «Марш куреня бойків» та «Гук, мати, гук» — з добрим успіхом.

Вдало виконали свій скеч пп. Ф. Шуманський і І. Яворський зі своїми молоденькими синками — Ігорем і Олегом, як теж п. Тимчишин із жартівливими дотепами, що викликали багато сміху.

Рецитатор п. В. Гриб добре вив'язався із декламацією «Другові».

Мистецьку частину закінчено піснею «Україно, ти моя ненько», а п. Музика зложив подяку всім виконавцям.

Третю частину свята виповнила забава, на якій грала оркестра з Олдгаму «Бандура».

Учасник

»Війна є не тільки збройним, але також духовим та ідеологічним конфліктом«.

Ген. Ірлі Г. Гіллер

СВЯТО ПОКРОВИ В ЛОНДОНІ

Багатьом нашим громадянам кинувся у вічі факт, що всі ті імпрези, які на терені В. Британії влаштовують бувші українські вояки, притягають рекордну кількість глядачів, користуються найбільшим успіхом, відбуваються на високому мистецькому поземі та лишають після себе якнайкращі вражіння. Не буду вдаватися в подробиці, ані не намагатимусь шукати для цього явища пояснень, скажу лише, що Окружне Свято Покрови — Свято Української Зброї, влаштоване старанням ОБВУ Округу Лондон 20-го жовтня ц. р. в лондонській залі «Гаммерсмітс Тавн Голл», підтвердило сказане вище якнайскрапіше.

Свято відчинив п. Л. Шинковський, вітаючи численно зібраних присутніх від імени ГУ ОБВУ, а з доповіддю до теми виступив інж. пор. Г. І. Кудлик. Підкресливши на початку, що, поруч із Різдвам Христовим і Великоднем, Свято Покрови Пресвятої Діви Марії має в українському народі найдавніші традиції, він зазначив, що культ почитання Божої Матері ввійшов у душу й тіло українського народу від непам'ятних часів та став його невід'ємною силсою і змістом, за вільну, ні від кого незалежну українську суверенну державу. Після цього доповідчак подав короткий огляд героїчних змагань українського народу в усіх історичних епсхах і з усіма наїзниками, які він вів під святим прапором Покрови, та відзначив, що не надаремно Головне Командування Української Повстанської Армії в 1943-му році в спеціальному наказі до українських всяків проголосило день Святої Покрови Днем Українського Війська, бо ним відновило старі традиції княжих та козацьких часів. Оскільки цьогорічне Свято Святої Покрови збіглося з відзначенням 20-тих роковин із часу постанови 1 УД УНА, доповідь відмічала заслуги українських вояків перед Батьківщиною на фронтах II-ої світової війни та закінчилася вислсвами непохитної віри в те, що в грядучих боях Пречиста Мати допоможе українському народові вибороти силою те, що в нього було відібране тісю ж силою і підступом.

У мистецькій частині програми свята пальму першости слід віддати сслістці пані Елеонорі Горбенко-Фостун (меццо-сопрано), яка виступила перед аудиторією з піснями «Плавай, плавай, лебедоньку» — муз. К. Стеценка, «Гуде вітер вельми в полі» — обр. Глінки, «Ой, казала мені мати» — муз. П. Гулака-Артемов-

ського, «Ой, не світи, місяченьку» — муз. М. Лисенка, «Гей, піду я в ті зелені гори» — муз. П. Майбороди та «Гандзя». Всі вони супроводжувані чудовим акомпаньяментом п. Марселя Льєрбера, були виконані солісткою з величезною ніжністю, глибинним відчуттям ньюансів та чудовою інтерпретацією характеру кожної з них. Після закінчення співу «Гандзі», несподівано для всіх, солістка в такт її музики затанцювала. Танок був короткий, але всім надзвичайно подобався за його гарний малюнок, першсрядну балетну поставу солістки та граційність її рухів. На бажання публіки пані Е. Грбенко-Фостун фінал пісні й танок мусіла повторювати.

Дуже миле й симпатичне враження лишилося після появи лондонського мішаного хору під диригентурою п. М. Соломки. Правда, пісні «Стоїть явір над водою» та «Вже літ за двісті» — муз. до обидвох М. Лисенка — прозвучали дещо монотонно, але вже в «Почаївській Божій Матері» — муз. М. Леонтовича — була помітна гнучкість. До успіху пісні у великій мірі спричинився дсбрый та виконаний із певністю сольсзаспів п. П. Витягловського. Ще краще вийшов хор з опери «Запросожець за Дунаєм» — «Владико неба і землі» — (солісти п. М. Соломка та пані М. Капустинська). Це — одна з найважчих речей української музичної скарбниці, і диригентові можна погратулювати за її успішне виконання. Шкода лише, що керуючи хором, п. М. Солемка виконував сольсо спиною до публіки, в результаті чого більш як половина сили його дуже ефективного заспіву пропадала. Але, як кажуть, на це немає ради. В загальнсому, не зважаючи на те, що хор організувався зовсім недавно, слід відмітити добре звучання його голосів, хоч недостатня кількість тенорів не дозволяє диригентові осягнути повну гармонію в тій чи іншій пісні. Цю прогалину треба конечно заповнити в майбутньому.

Впродовж останніх тижнів лондонський танцювальний ансамбль «Лиман» під кер. п. М. Ткачука вже кілька разів з'являвся на невідповідних сценах, малі розміри яких обмежували його широкі можливості. На цей раз сцена «дописала», а всі танцюристи були в якнайкращій формі, тому кожний зі семи демонстрованих ансамблем танків мав дуже великий успіх. Як звичайно, найбільше живо оплесків зібрав кінцевий «Гопак».

На залі знаходилося багато чужинців, а, з огляду на те, що друкованих в англійській мові програм не було, зі заключним словом висту-

Українці — Члени ОБВУ !

в 1964 р. відзначімо гідно

15-ліття ОБВУ !

пив п. М. Гайва, який, промовляючи англійською мовою, пояснив їм ціль сьогоднішнього свята й висловив переконання в тому, що невідовзі українці святкуватимуть Свято Святої Покрови в своїй вільній столиці — Золотоверхому Києві.

На закінчення прозвучали масстатично слова

обидвох гимнів, виконані учасниками програми разом зі залом, впала завеса й концерт скінчився. Як зазначав на початку, свято було дуже вдалою імпрезою, цікавою під кожним оглядом і переведеною справді по-вояцькому.

М. В.

ВІДЗНАЧЕННЯ 20-ТИРІЧЧЯ І-ОЇ ДИВІЗІЇ УНА В ЛІНКОЛЬНІ

Заходами місцевої Управи Відділу ОБВУ в Лінкольні основано Комітет із бувших вояків дивізії, який на одному із своїх засідань рішив гідно відзначити 20-річчя утворення І-шої Дивізії УНА, яке припадає в цьому році. Відмічення цієї історичної події відбулось у формі прийняття, на якому присутніми були бувші вояки разом із родинами.

Дня 22-го червня б. р. увечорі до мило й естетично удекорованої залі почали сходитись гості, яких впорядчики розпроводжали до призначених їм місць при столах, прикрашених цвітами та обильно заставлених різномодними стравами, приготованими дружинами б. вояків. Усіх учасників було біля 90 осіб.

Урочистість відкрив голова Комітету п. Мілянчик і, вітаючи, прадав присутнім значення

І-ої Дивізії УНА в історичному аспекті, як звена в довгому ланцюгу наших змагань, після чого п. Сопотик зачитав короткий реферат в англійській мові, інформуючи про дивізію англійців.

Коли закінчилось прийняття, місцевий драматичний гурток вивів декілька веселих сценічних картин під загол. »Дивізійні пригоди Селепка Лавочки«. Крім того, впроваджено декілька інших веселих точок, незв'язаних із життям дивізії, а дивізійні пісні, які співано громадою, відсвіжили в пам'яті давно пережиті дні твердого військового життя. Вояцьке це свято закінчилось танцювальною забавою, яка тривала до пізньої ночі.

М. Саварин

НА ЧЕСТЬ І СЛАВУ ДИВІЗІЙНИКАМ

(Про ювілейні святкування чикагської станиці Братства І-ої УД УНА)

19 й 20 жовтня ц. р., у Чикаго відбулися вродисті святкування 20-ліття постанови 1 УД УНА. В суботу, 19 жовтня, всі українські комбатантські організації в Чикаго, об'єднані в міжкомбатантському Комітеті, делегували своїх представників на аеродром для почесної зустрічі командира УНА ген. шт. ген.-полк. П. Шандрука. Це були: голова Міжкомбатантського Комітету Ст. Голяш, секретар Братства УСС-ів Н. Рибак, отаман станиці Українського Вільного Козацтва В. Шевченко, голова від. ОБВУА П. Хрептовський, курінний Братства Карпатських Січовиків Ант. Кушинський, голова відділу Т-ва кол. вояків УПА — він же голова Міжкомбат. Комітету та голова станиці Братства І-ої УД УНА В. Кашуба. Почесну делегацію доповнили ще вибрані представники — юнаки й юначки СУМА і Пласту. Вільне Козацтво було репрезентоване цілою групою молоді в козацьких одягах, з якої Марійка Іващук в асисті Олі Смішнюк привітала генерала гарною промовою, а квітами, червоними троляндами, обдарували к. командира Армії — сумівки та пластунки, а представники комбатантських організацій по-вояцькому звітували ге-

нералові. Командарм дякуючи делегації за привітання й почесну зустріч, який приглядалася американська публіка, зрванжувався короткими увагами про заслуги тієї чи іншої військової формації, або особисто про її представника.

Того ж дня відбувся бенкет у переповненій гостями залі СУМА, яка завдяки вдалим декорациям перетворилася в зовсім вояцьку залю. Через усю сцену була по-мистецьки виконана декорація, — засніжений ліс, а на переді стояла легка гармата, так знаменито імітована, як ніби правдива. На стінах залі — повно чудесного дивізійного гумору. Це влучні образи Евстафія Загачевського, що виказався мистцем пензля-карикатуристом. На 24-х його сбразях було зображено життя внутрішнє і життя бойсьве дивізії. При тому кожний образ пристосовано до слів стрілецьких або дивізійних пісень, що їх підписано під кожним малюнком. Тут і гумор та сатира з коротких хвиль дивізійного дозвілля, тут і сміх над смертю в боях...

Почався бенкет у часі якого пп. генерали П. Шандрук, М. Крат та Й. Мандзенко особисто вітались з усіма почесними гостями і

представниками комбатантських організацій, що зайняли місце за президіальним столом. Далі промовив ген. П. Шандрук. Він привітав оо. священників обох віровизнань та високодостойну вдову по бл. п. ген. Ів. Омеляновичу-Павленкові, всіх пань та старшин і вояків всіх колишніх українських формацій. Зокрема привітав він представників усіх громадських організацій, що прибули на бенкет і подякував їм за те, що приймають участь у вшануванні тих, які наприкінці другої світової війни були покликані, щоб показати світу, що ми при всяких обставинах боремося за ідею Української Вільної Держави. Під кінець коротким теплим словом привітав своїх дивізійників і подякував їм за запрошення на святкування 20-ліття 1 УД УНА.

Після молитви й благословення кол. капелана 1-ої Укр. Дивізії протопресвітера о. О. Новицького, почалася гостина. Гостей мило обслуговували уніформовані сумівки й пластунки. Під час бенкету були зачитані письмові привітання, які наспіли на той час від: о. Капелана монс. Ст. Кнаппа, пароха гр.-кат. парохії, Краєвої управи Братства 1-ої Укр. Дивізії, Станиці Братства 1-ої Укр. Див. в Клівленді, Міжкомбатантського Комітету м. Чикаго, Т-ва к. в. УПА ім. ген. Т. Чупринки, Союзу Укр. Ветеранів, Пласту в Чикаго, СУМА — осер. Крут, ОДУМ — Чикаго, хор «Сурма», ООЧСУ від. 24-й і ОДВУ від. ч. 2 ім. Ольжича. При тій нагоді зложили пожертви на потреби Братства 1 УД УНА 2-й від. ООЧСУ — 15 дол., СУМА ім. Крут — 10 дол. і СУМА ім. Вогуна — 20 дол., а на інвалідів — ОДУМ 25 дол. і «Сурма» 25 дол.

З черги слідувала промова ген. М. Крата, кол. командира 1-ої Дивізії, а опісля були численні усні привіти, які всі годі було занотувати, так їх було багато.

Кінець бенкету означила молитва, яку прочитав гр.-кат. священник о. Яр. Свищук.

Вкінці бенкету було ще фотографування проп'ятних груп з того бенкету, «Многая літа», яке дивізійники проспівали своїм дамам і юначкам СУМА й Пласту за приготування гостини й обслуговування гостей та танцювальна забава — було завершенням того вечора.

Другого дня, в просторій залі американської школи Шопена, відбулася святочна академія. Почалася вона національними гімнами — українським і американським, що їх відіграла оркестра СУМА ім. Павлушкова під батутуою проф. І. Повалячека. Відкрив академію голова місцевої станиці Братства дивізійників Б. Кашуба словом привіту до пп. генералів, високопреподобних отців священників обох віровизнань, святочної громади і товаришів по зброї. При тому він підкреслив, що Дивізія продовжила перемство збройної боротьби за волю й державу України від своїх дідів і прадідів. Він же попросив генерала П. Шандрука виголосити своє «Слово до Побратимів».

Після промови слідувала несподівана урочиста хвилина, а саме — декорування кількох

дивізійників Воєнним Хрестом, що виконали генерали П. Шандрук і М. Крат. Перед сценою лицем до залі стали відзначені побратими: сотник М. Петруняк, пор. М. Пенсак, ст. дес. Б. Кашуба, ст. дес. Е. Ільницький, дес. Т. Яцків і дес. Д. Васараб. Прикріплюючи на груди кожному орден та доручаючи грамоти, пп. генерали кожного нагородженого поздоровляли з тим відзначенням та висловлювали їм щедрі побажання. Момент був щиро піднесений і публіка вітала героїв дня палкими оплесками.

Далі відбулася слідувача програма. «З пісень свободи» — твір В. Янова в героїчному дусі і з натхненням продеклямували юначки і юнаки СУМА ос. ім. М. Павлушкова. Славнозвісний хор «Сурма» під диригентурою проф. Ів. Трухлого проспівав два «Марші Дивізії» — «Ми повернемось» та «Під шум лісів». З захопленням слухали ми прекрасну деклямацію Ул. Семчишиної — «У двадцятиріччя». Витримані в одному стилі наростаючого почуття героїзму й слави йшли далші точки. Це були: знаменито виконана хором «Сурма» пісня «Вилітали орли» і виступ оркестри СУМА ім. М. Павлушкова, що заграла «Гей на горі» і «Гей повстанці» — маршові в'язанки гармонізації самого диригента проф. І. Повалячека та «Гімн Дивізії» укладу того ж композитора. При перших звуках цього гімну вся зала встала і так, відаючи пошану ювілятам, прослухала цей, їм присвячений автором твір.

На сцену вийшов популярний між дивізійниками їхньої голова станиці Б. Кашуба і щирим словом подяки всім присутнім та виконавцям програми в імені своїх побратимів закінчив урочистість.

А. Кущинський

ПОДЯКА

На пресовий фонд «Сурмача» жертвували слідуючи пп.:

І. Пацій — Гай Викоуб — £2.0.0, О. Мазур — Глязгов — 7/3, П. Кішкан — Стокпорт — 5/-, В. Ленчик — Раґбі — 1/-.

Усім жертводавцям найщирішу подяку складає Адміністрація «Сурмача».

**ЧИТАЙТЕ
ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
Й ПОШИРЮЙТЕ
«СУРМАЧ»!**

Вилітає
і жалить
коли
і кого хоче

РІК 5.

ЧЕРВЕНЬ-ГРУДЕНЬ, 1963.

Ч. 9-10 (10-11)

У Свят-Вечірній задумі...

Не придуть вони до нас... Не придуть, бо дрти кругом...

Що писала «Оса» на «другому етапі»

»ВІЧНІ ДОБРОВОЛЬЦІ«

Скінчилась «Рімінська ідилія», — почався «другий етап»... Гостинний 17-ий «P.O.W.-Camp» проглотнув усіх рімінських «завадіяків», щоб по відповідній «препарації» викинути зі свого нутра юрбу, перемальовану на кавово, з малювничими ромбами на плечах, штанках та інших частинах гардероби.

»Компактну масу« розбито й розкинено по цілому «Альбіоні», — залишились тільки ті, «яким уже скінчилось»...

Передусім скінчилась мрія про романтичний «другий етап», брутально перервана несамовитими викриками сержантів: «каман!» та кількома штовханцями й копняками в найбільш неполітичну частину тіла, при чому люди більшої туші були спеціально упривілеєні... На вступі «шеффілдські льокатори» довідались, що попали в полон у травні 1947 р., на терені Австрії. Пізніше, для прикладу, вислано найбільш підозрілих на «демократичний перевишкіл» у Лондоні й тут дивним-дивом попали самі сиві та лисі, яких сам вигляд зраджував ходячу невинність, ще від уродження... Після такої підготовки зібрано всіх для інформативної доповіді. «Кумпанія» зібралась у комплекті: генерал — без дивізії, полковники — без штабів, зв'язкових і чурів, інтенданти — без магазинів, провідники — без партій, та різного типу поручники й хорунжі: покойові, титулові, титулярні, титуловані, внутрішні, ну, й звичайні бойові.

Не бракло теж і шейка Яся III, от. Сокири та Кацабайки, з'явилися теж «Українець у Хранції», або сотн. Яремінго, та безсмертний козак-нетяга Мос Ква...

З інформацій, що їх подавав «настоящий син Сіону» в уніформі англійського капітана, довідались ми, що всі старшини, після законної «женивської конвенції» не можуть бути змушені до праці, але... якщо хтось хотів би добровільно зголоситись, то... і тут полились потоки обіцянок і благодатей... Та нагло все це

ввірвалось сакраментальним: «хто проти?»... На таке «діктум», навчені дволітнім досвідом під «єдинокровними визволителями», ніхто не посмів перечити, навіть ті, що вже «над гробом».

І так то ми стали другим раз із черги «добровольцями», й підписавши власноручно незчисленне число заяв та зобов'язань, поїхали на етап число 2 і 1/2... Опинившись в одному з йоркширських гостелів і побачивши спочатку, що якимось не дуже гонять до роботи, знов почали «рух». Почались збори звичайні, незвичайні, надзвичайні, промови, дискусії, зає'язання цього, чого ніхто не мав права розв'язувати (йде про старшинський корпус) та розв'язування того, що взагалі не було зав'язане...

Аж прийшов як грім із неба наказ: «Все, що тільки волочить ще ногами, до бараболі!» І сталося чудо, — запанувала «згода в семействі», бо бараболяний лік, діючи на крижі, успокоїв усіх. Люди стали лагідні, як ягнята. Аж мило дивитись, як недавні особисті чи політичні вороги, дружньо зігнувши спину, посуваються прямо, боком, чи «раком», наповняючи коші й гари бараболяною благодаттю. Затихло все, навіть «ходячий мегафон» припинив своє «балу-балу», тільки «Просвіта» та Вуйко Микач, випираючи зі своїх хористів рештки духу, ведуть тиху й корисну працю. З усіх мрій залишилась одна, — що такого видумати, щоб одурити лікаря й хоч на один день «замаркірувати»?!

РІМІНСЬКІ НОВОРІЧНІ ПОБАЖАННЯ

бунч. ГОРОДИНСЬКИЙ за дроти й авто;
п. ЛЕГІТ — камінці Демостена;
п. ДЕВЛАД — кілька кілограмів паперу й літру чорнила;
п. БОРА — зірку з-за вікна;
інж. РУДЕНСЬКИЙ — гарні плоди шпінаку;
п. ТИХОНОК — спопуляризованя приповідки «У Тихонока — золота рука»;
п. КУШНІРЕНКО — гірсьси для балету.

ПІСЛЯ ЗВІЛЬНЕННЯ З ПОЛОНУ ПЕРШИЙ РАЗ У СУБ-і.

»Тут директор, там директор, туди до
директора, а де ж властиво той СУБ?!...

ШКРАВ

А все через ту політику...

Однієї неділі, в великому, промислово-му місті Лідс, до стоячого на перестанку, — автобуса, сідає «осібняк», який, як видно з його заховування, — в англійському товаристві почувается, мов голій, у кропиві...

Ввійшовши до середини, — чимскорше прямує на сам зад і сідає в кутку, піднявши комір та насуває на очі капелюха.

Біля перестанку, хідником проходжується «полісмен». Скільки разів його високий шолом замаєчить у вікні автобуса, — згаданий «осібняк» неначе корчиться, відвертаючи голову від вікна та глибше

натягає на очі капелюха... Аж ось, підходить із білетами кондуктор. Осібняк скидає потульно капелюх і починає всіми, своїми кінчинами вияснювати ціль, своєї подорожі, видаючи при цьому, звуки, яких не знає жодна, на світі, мова, чи жаргон...

Врешті, білет полагоджений і оба співрозмовники, спітнілі від натуги, — розходяться, при чому «осібняк» знов кланяється капелюхом.

Цьому, всьому приглядається, з іронічною усмішкою інший «тип», який із черги купує білет, а навіть самопевно кидає запит, кондукторові: «Гав мені окльок?», — але на всякий випадок теж здоровить його капелюхом...

Автобус рушив. Оба незнайомі довший час обсервують себе, крадьком і врешті перший несміло питає: «Ви, пане, теж українець?»...

»Розуміється!« — відповідає самопевно запитаний, а по хвилині додає: «Але ви певно тількищо приїхали до Англії?»...

»По чім це пізнаєте?« —

»Це жодна штука! Виглядаєте дуже перепуджено...« Перший червоніє й відгризається: «Не штука пороти »фраера«, знаючи мову!»...

На цьому розмова вривається, але оба принагідні знайомі відчувають потребу рідного слова.

В цілім світі, в таких випадках починають розмову від погоди, а в українців — від політики... Менше перепуджений починає: «Ви, друже національний, з якої партії?» —

»А з якої ви?« — паде у відповідь питання.

»Я з цієї, що за нею 80 процент!...«

»Яка ж це така?«...

»Е, та ви, колего, не грайте мармуліка, а відповідайте, як вас питають.«

»Не знаю, що вам відповісти«...

»Та, перестаньте вже врешті крутити, — кажіть виразно, — ви »бе«, чи »ме«?..

»Ні, я безпартійний!« — якомсь непевно прозвучала відповідь.

»Ов, як бачу, то ви фактично ні »бе«, ні »ме«, ні »кукуруїку«...

»Вибачте, пам-бродію, але я про жодні партії й чути не хочу, хочби вони мали за собою й по 120 процент!.. Доволі цього

мав у Німеччині, а тут хочу врешті спокійно та по людському жити!»

»Е, як бачу, — то ви, панцю, звичайний собі »коритник« . . .

Це вже шпигнуло під саме серце, »заатакованого« й він піднесеним тоном випалив: »Ви самі коритник, разом із усіми, своїми партіями, які вміють лише розсварювати мирних людей!«

Ще тільки момент і хто знає, чим би закінчилась оця дискусія, наших »політикантив«, але перервав ім кондуктор, повідомляючи, що прибули до останньої зупинки.

Оба зірвались, мов опарені, бо політикуючи, — заїхали за далеко й таким чином прогавили »рандку« . . .

ВІДНАЙШОВ БАТЬКА...

В советську армію прийшов новобранець Грицько. Як звичайно, рекрутам в армії не з медом. Ось, після втомлюючих вправ коли впала команда розійтись Грицько став собі самотньо й не прилучився до гурту своїх товаришів. Побачив це старший, добродушний капітан, підійшов до Грицька й поклепавши його по плечах старим вояцьким звичаєм запитав:

— Ну, як там мій сину? Грицько глянув урадовано на капітана й сказав:

— Ах, то це ви мій батько, за яким моя мама шукає ще з часів другої світової війни.

ЩЕДРЕ ПРИДАНЕ

Шкот до сусіда, що видає доньку за українця:

— А що ви дали доні в придане?

— Мое благословення.

ЗНАНЕ МІСЦЕ

Юрко виїхав з Лесею за місто. Горби, поля, ліс. Нагло авто стає, щось попсувалося. Юрко постукує у моторі.

— Я знаю те місце, — каже Леся.

— Тут всім моїм приятелям псується авта!

ТРЕБА ЩЕ БІЛЬШЕ РОЗУМУ

В часі гостини запитав Шова його близький приятель, що він думає про сина лорда, що сидів недалеко від них, і мав вдачу великого зарозумільця.

Бернард Шов пошепки відповів приятелеві:

— Якби він мав трохи більше розуму, був би ідіотом.

З РЕКРУТСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Підхорунжий Старосольський
Рекрута навчав:

— Вачиш, йолопе, що кріс твій
Отут діру має!

— Бігме, пане підхорунжий,
Голошу слухняно,
Я такого вифасував
Ще вчора рано!

ЧУЄТЬСЯ САМОТНЬОЮ

Жінка (до свого чоловіка): — Чи це правда, що гроші говорять?

Чоловік: — Очевидно, що так, дорогенька.

Жінка: — Залиши мені пару фунтів, щоб до мене говорили в тсму часі, коли ти на праці. Я чуюсь так самотньо . . .

З РІМІНСЬКОЇ ТИПОЛОГІЇ...

»цивіляк«

»патріот«

»спскулянт«

»мілітарист«

От колись було . . .

(Закінчення з числа 7-го (8) «Оси»)

Раптом біля самих музик — зупинились. Вірніше, мене хтось зупинив за комір.

Дивлюся: стоїть Титко Шкільний, що вибивав у бубон. Тримає мене за комір, а балабайкою показує на дударя, що лежав долі й випльовував кров.

— Ти що наробив, голодранцю?! Мало не всю дудку загнав спиною чоловікові в рот! — гримнув на мене Титко. Та бах балалайкою по голові, як у бубон!

На галас позбігались парубки. Один з них здоровий, лахматий, як чабанський собака . . .

— А що це за парубок об'явився на нашій вулиці? Скільки вас таких парубків на фунт іде?..

Потім — хватъ мене за петельки і потяг в акації. Підбігли ще хлопці і почали вимагати могорич. А тоді був такий звичай: коли молодий парубок виходить уперше на вулицю — ставить старшим могорича. І, так би мовити, після цього він уже одержує атестат зрілості. Хороший звичай! Жаль, що тепер занедбали його.

Так ото вони вимагають могорич, а я не даю й не обіцяю. Бо де ж тих грошей узяти?

Ех, як ухопили мене за штани . . . Як шарпонули в різні кінці! Тільки — кабакове насіння посипалось . . .

Підвівся, дивлюсь . . . З вишитої сорочки — піджака двобортного зробили. А з нових штанів — кучу лахміття. Ухопив ті штани в руки — і поза городи додому. Біжу та лаю себе: »От, дурний, не послухав батька. Адже він попереджав, щоб пробний вихід у парубки зробити у старих штанях . . .«

. . . Після того — довго не показувався на вулиці. Уже мати й штани відремонтувала. Уже й гуля на голові сховалася . . . А я не йду. Боюся. Нема грошей на могорича.

І вирішив попросити Яшку Ломаку, щоб за мене почаствував парубків. А я — відроблю за це. Він, спасибі, погодився.

Цілою ватагою пішли в неділю до крамаря Ларіона. Того вечора, вперше

Різниця між багатством і бідю є завжди багатство.

Ключ до авта пасує теж і до дівочих сердець.

Зроби себе янголятком, а скоро тебе з'їдять вовки.

Дурня важко натхнути, але з нього легко зробити фанатика.

Гордо прийнята невдача, є також перемогою.

Великі люди ніколи не мають себе за великих, малі люди ніколи не мають себе за малих.

Ми не любимо як нас обманюють, проте часто любимо обманювати самих себе.

Є три категорії ворогів — ворог, ворог приятеля і приятель ворога.

Щирість це іноді тільки підступ, щоб здобути чиясь довір'я.

Хто одружується, цей стає жертвою свого майбутнього тирана — жінки.

ЯК МАЄТЕСЯ?

На питання: Як мається? звичайно відповідають:

Учитель: Незадовільно.

Письменник: Муровано.

Різник: Я зарізаний.

Банкір: Я банкрут.

Швець: Вилажу зі шкіри.

Ювіляр: Брилянтово.

Мельник: Як на воді.

Селепка: Дайте мені спокій.

в житті, випив і я. А горілка ж була тоді... Миколаївська!.. Тепер немає такої...

Три дні після того лежав у хліві... До хати батько не пускав. Нарешті, підвівся. Ходжу, ніби після тифу... Зате одержав, так би мовити, атестат зрілості, став парубком!

Знову проти неділі пішов на вулицю. Парубки прийняли, як рівного. Навіть горілкою частували. Але я відмовився.

Того ж вечора хлопці мали добре погуляти. А гуляли ж тоді хіба так?.. За одну ніч нам треба було обірвати яблука й сливи у Гната Яська. Щоб не був скупий. Сергієві Мокорсопу — витягти на хату плуга, борони й сани. Чому не пускає на вулицю Марусю? Насті Ковтунці — прив'язати корову хвостом до дверей. Хай попосмикає. Бо двері в середину відчинялись. Це за те, що не дала хати для вечорниць. Катерині Житній — обмазати дьогтем ворота й причілок. Щоб не задирала носа. А крамареві Ларіону — вкинути в димар собаку, щоб не обмірював на горілці...

Програма, як бачите, була широка й складна. Почали розподіляти обов'язки... Мені припало «почесне» доручення: вкинути собаку в димар.

Пішов я. Відмовлятися тоді було — борони Боже! Умри, а виконай, коли хочеш парубкувати!

На моє щастя, Німий (так звався Ларіонів собака) був і невеликий і не клятий. Підкрався... Погладив його, дав шматок мамалиги. Накинув торбину на морду — і на хату. Хата була під околотом. Лізу по драбині — собака пручається. Лізу вище — він дужче. А біля димаря, чортів Німий, такий галас підняв, ніби його ріжуть!

Кидаю Німого в димар — і хода! Тільки намірився стрибнути за хату, чую: ба-бах! І — мов вітром здуло мене в кущі. Схопився й тікати. Віжу. Чую, а ззаду так пече, ніби штани горять! Помацав. Штани холодні, а тіло пече.

Прибіг додому. Зробив аналізу. Штани — посічені, немов міль побила. »Значить, сіллю стрільнув, чортів крамар!..« — догадався я.

До самого ранку просидів у ночвах з холодною водою. Сіль вимочував... А вранці прийшли десятники й забрали до старости.

Вісім днів просидів у холодній. Вірніше, простояв. Бо сидіти не міг від тієї солі. Як виявилось пізніше, старші парубки видали мене. Заявили старості, що всю оту програму виконував я один!

Трохи не вмер від сорому. На вулицю більше не показувався, бо дражнили »Іваном Солоним«.

На тому димарі й закінчилося моє парубкування. Батько наказав: »Женись!.. Бо й посивієш Іваном Солоним!«

Послухав батька — і оженився. Та ще й як!.. Хіба тепер так женяться?.. Що й говорити!.. От колись було!..

Є РІЗНИЦЯ

При вході до печка є двоє дверей. На одних написано: ПЕКЛО-СХІД, на других: ПЕКЛО-ЗАХІД. Перед східним пеклом стоїть довга черга душ, перед західним — ледве кілька мізерних душ.

Новий пришелець розглядається куди йому стати, врешті приступив до черги »Схід« і питає, які кари є в західньому пеклі.

— Будуть тебе варити в оливі, колоти вилами, виривати м'ясо щипцями.

— А в східньому?

— Будуть тебе варити теж в оливі і колоти вилами, і теж виривати м'ясо щипцями.

— То чому ж тоді перед східним пеклом стільки людей, а перед західним майже нікого немає?

— Бо у східньому пеклі часто немає оливи, то знов щипців або вил, або немає взагалі з чого розпалити вогонь.

СОВЕТСЬКЕ МАЙНО

До сільради приходить колгоспник і повідомляє, що його хату обікрали.

— А що вам забрали? — питає начальник міліції.

— Все, що було! — каже сумно колгоспник.

— Себто?

— Портрет Леніна, Хрущова й порвані штани.

Запрошуємо до співпраці всіх давніх Осенят, а також усіх людей доброї волі й госрого пера, гумористів, карикатуристів і всю веселу, Осівську братію, яка любить жалити й кусати кого й коли хочє.

З привітом

ОСА